

Nr 326.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning
angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr
264) om erkända arbetslöshetskassor, m. m.; given
Stockholms slott den 27 september 1946.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över social-
ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga
härvid fogade förslag till

- 1) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.
- 2) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor samt
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 15 december 1944 (nr 779) om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.

GUSTAF.

Eije Mossberg.

Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas, att 17 §, 20 § 1—4 mom. och 22 § förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

17 §.

17 §.

1 mom. Erkänd arbetslöshetskassa skall utgiva understöd dels i form av ett för dag beräknat belopp, benämnt daghjälp, *dels ock i form av ett för barn utgående tillägg till daghjälp, benämnt barntillägg.*

Understöd må därjämte utgivas, *dels i form av ett för hustru utgående tillägg till daghjälp, benämnt hustrutillägg, dels ock* såsom hjälp till täckande av rese- och flyttningskostnader för tillträdande av arbete å annan ort.

I annan — — — erkänd arbetslöshetskassa.

2 mom. Barntillägg utgår — — — till modern.

Hustrutillägg utgår till försäkrad för äkta maka eller för frånskild hustru, beträffande vilken på av tillsynsmyndigheten föreskrivet sätt styrkes, att *den försäkrade* fullgör honom åliggande underhållsskyldighet. *Hustrutillägg* skall dock icke

1 mom. Erkänd arbetslöshetskassa skall utgiva understöd dels i form av ett för dag beräknat belopp, benämnt daghjälp, *och dels i form av familjetillägg till daghjälpen. Familjetillägg utgöres av barntillägg samt, i den mån kassa så beslutat, maketillägg och husföreståndarinnetillägg. Beslut om utgivande av husföreståndarinnetillägg må meddelas endast av kassa, vari maketillägg utgår.*

Understöd må därjämte utgivas såsom hjälp till täckande av rese- och flyttningskostnader för tillträdande av arbete å annan ort.

Maketillägg utgår till medlem för make eller den, med vilken medlemmen varit gift och beträffande vilken på av tillsynsmyndigheten föreskrivet sätt styrkes, att *medlemmen* fullgör honom åliggande underhållsskyldighet. *Maketillägg* skall dock

¹ Senaste lydelse av 17 §, 20 § 4 mom. och 22 § se SFS 1941:494 samt av 20 § 1—3 mom. se SFS 1944:777.

(Gällande lydelse:)

utgå, där *makan* eller *den frånskilda hustrun* har förvärvsarbete motsvarande tre dagar eller därutöver i veckan eller själv uppbär daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

3 mom. Daghjälp, *barntillägg* och *hustrutillägg* må, såvida omständigheterna därtill föranleda, helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

20 §.

1 mom. Såsom daghjälp — — — om dagen.

Daghjälp skall — — — lämnat medgivande.

Såsom familjeförsörjare skall anses *den*, som har försörjningsskyldighet mot *make* eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

2 mom. *Beträffande barntilläggs och hustrutilläggs belopp gäller vad därom särskilt stadgas.*

(Föreslagen lydelse:)

icke lämnas där *den*, för vilken sådant tillägg eljest skolat utgå, har förvärvsarbete motsvarande tre dagar eller därutöver i veckan eller själv uppbär daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

Till medlem, vilken icke är gift och ej heller uppbär maketillägg, utgår husföreståndarinetillägg för kvinna som varaktigt har gemensam bostad med medlemmen och erhåller sin huvudsakliga försörjning genom att förestå medlemmens hushåll. Beträffande husföreståndarinetillägg skall vad i andra stycket andra punkten sägs äga motsvarande tillämpning, därvid dock hushållsarbete i medlemmens hem icke skall räknas som förvärvsarbete.

3 mom. Daghjälp och *familjetillägg* må, såvida omständigheterna därtill föranleda, helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

20 §.

Såsom familjeförsörjare skall anses *medlem* som har försörjningsskyldighet mot *den*, med vilken medlemmen är eller varit gift, eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant eller som äger uppbära husföreståndarinetillägg.

2 mom. *Barntillägg* utgör en krona om dagen för varje barn, för vilket sådant tillägg skall utgå. *Maketillägg* och *husföreståndarinetillägg* utgöra vardera en krona 25 öre om dagen.

(Gällande lydelse:)

I daghjälp, *barntillägg* och *hustrutillägg* må icke tillhoppa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den i 1 mom. första stycket angivna arbetsförtjänsten; dock att i fall, då antalet barn, för vilka *barntillägg* enligt 17 § 2 mom. skola utgå, överstiger två, det sammanlagda understödsbeloppet må uppgå till högst nio tiondelar av sagda arbetsförtjänst. Måste understödet på grund härav minskas, skall först *hustrutillägget* samt därefter, om det erfordras, jämväl *barntillägget* nedsättas eller helt innehållas. *Barntillägg* och *hustrutillägg* må utgå, även om summan av daghjälp och tillägg överstiger sju kronor om dagen.

3 mom. Är medlem i erkänd arbetslöshetskassa i anledning av arbetslöshet lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattigvård, må daghjälp, *barntillägg* och *hustrutillägg* till honom utgivas allenast i den mån understödet icke uppgår till den andel av arbetsförtjänsten, varom i 1 och 2 mom. sägs.

Kassa äger — — — tillförsäkrade daghjälpen.

4 mom. Erkänd arbetslöshetskassa — — — är vanligt.

Har sådan föreskrift icke meddelats, skall vid driftinskränkning det antal dagar under varje vecka, för vilka *han* eljest varit berättigad till daghjälp, minskas med en; dock att tillsynsmyndigheten äger för viss kassa medgiva, att begränsningen av understödsrätten skall tillämpas endast i det fall, då arbetsgivaren i för-

(Föreslagen lydelse:)

I daghjälp och *familjetillägg* må icke tillhoppa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den i 1 mom. första stycket angivna arbetsförtjänsten; dock att i fall, då antalet barn, för vilka *barntillägg* enligt 17 § 2 mom. skola utgå, överstiger två, det sammanlagda understödsbeloppet må uppgå till högst nio tiondelar av sagda arbetsförtjänst. Måste understödet på grund härav minskas, skall först *maketillägget* eller *husföreståndarintillägget* samt därefter, om det erfordras, jämväl *barntillägget* nedsättas eller helt innehållas. *Familjetillägg* må utgå, även om summan av daghjälp och tillägg överstiger sju kronor om dagen.

3 mom. Är medlem i erkänd arbetslöshetskassa i anledning av arbetslöshet lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattigvård, må daghjälp och *familjetillägg* till honom utgivas allenast i den mån understödet icke uppgår till den andel av arbetsförtjänsten, varom i 1 och 2 mom. sägs.

Har sådan föreskrift icke meddelats, skall vid driftinskränkning det antal dagar under varje vecka, för vilka *medlem* eljest varit berättigad till daghjälp, minskas med en. Då skäl därtill äro, må dock tillsynsmyndigheten i den omfattning och för den tid myndigheten bestämmer medgiva viss kassa befrielse från skyldig-

(Gällande lydelse:)

väg kungjort plan för arbetets fortsätta bedrivande.

Den i — — — — —

22 §.

Daghjälp må icke utgå till medlem för någon dag, med mindre han under nästföregående fjorton dagar varit arbetslös under sex dagar och för dessa dagar företett intyg, som i 19 § sägs. Vid tillämpning härav må hänsyn ej tagas till arbetslöshet under tid, då av annan orsak understöd ej kunnat utgå.

Erkänd arbetslöshetskassa må i sina stadgar föreskriva viss längre karenstid än i första stycket sägs, därvid tiden dock ej må bestämmas längre än till tre månader samt den tid, inom vilken karenstiden må beräknas, ej må bestämmas längre än till sex månader. Vad i första stycket sägs skall jämväl äga giltighet.

Vad sålunda föreskrivits om iakttagande av karenstid skall icke äga tillämpning, då medlem, som är berättigad till daghjälp, erhåller arbete för högst tjugufyra dagar,

på grund av sjukdom, barnsörd, värnpliktstjänstgöring, beivrande under högst sex månader av kurs, vartill bidrag utgår från staten, landsting eller kommun, eller kurs, vilken tillsynsmyndigheten förklarar skola jämfästas med kurs som nyss nämnts, eller särskild av tillsynsmyndigheten med stöd av sista stycket i denna paragraf meddelad föreskrift ej kan erhålla daghjälp eller

avvisar erbjudet lämpligt arbete och till följd härav enligt bestämmelserna i 15 § första stycket avslänges från understöd

samt omedelbart efter arbetets eller hindrets upphörande ånyo ansöker om daghjälp.

(Föreslagen lydelse:)

heten att tillämpa sagda begränsning av understödsrätten.

— tjugufyra dagar.

22 §.

Daghjälp må icke utgå till medlem, förrän han under en tid av högst tjuguen dagar varit arbetslös under sex dagar (karenstid) och för dessa dagar företett intyg, som i 19 § sägs. Vid tillämpning härav må hänsyn ej tagas till arbetslöshet under tid, då av annan orsak understöd ej kunnat utgå. För de dagar, som utgöra karenstid, må daghjälp icke utgivas.

Erkänd arbetslöshetskassa må i sina stadgar föreskriva viss längre karenstid än i första stycket sägs, därvid tiden dock ej må bestämmas längre än till tre månader samt den tid, inom vilken karenstiden må beräknas, ej må bestämmas längre än till sex månader. Vad i första stycket sägs skall jämväl äga giltighet, därvid skall iakttagas att den där föreskrivna karenstiden av sex dagar skall ligga inom de tjuguen dagar, som infallit närmast före den första dag, för vilken daghjälp utgives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Där i annat fall än i nästföregående stycke sägs medlem, som är berättigad till daghjälp, icke kan för någon av sju på varandra följande dagar, söndagar oräknade, förete intyg, som i 19 § avses, skall ny karenstid börja löpa.

Innesluter understödsförening, som antages eller antagits till erkänd arbetslöshetskassa, medlemmar tillhörande yrke, inom vilket arbetslöshet årligen regelbundet förekommer, eller föreligga eljest särskilda omständigheter, äger tillsynsmyndigheten beträffande vissa medlemmar föreskriva, att daghjälp ej må utgå förrän efter viss längre karenstid än i första stycket sägs, därvid de i andra stycket omnämnda tider ej må överskridas samt vad i *första* stycket sägs skall äga giltighet, eller att för viss bestämd tid av året daghjälp över huvud icke må utgå eller att den längsta medgivna understödstiden under loppet av tolv på varandra följande månader skall uppdelas i två perioder, därvid den ena skall omfatta tid, under vilken arbetslöshet regelbundet förekommer.

Innesluter understödsförening, som antages eller antagits till erkänd arbetslöshetskassa, medlemmar tillhörande yrke, inom vilket arbetslöshet årligen regelbundet förekommer, eller föreligga eljest särskilda omständigheter, äger tillsynsmyndigheten beträffande vissa medlemmar föreskriva, att daghjälp ej må utgå förrän efter viss längre karenstid än i första stycket sägs, därvid de i andra stycket omnämnda tider ej må överskridas samt vad i *andra* stycket *andra punkten* sägs skall äga giltighet, eller att för viss bestämd tid av året daghjälp över huvud icke må utgå eller att den längsta medgivna understödstiden under loppet av tolv på varandra följande månader skall uppdelas i två perioder, därvid den ena skall omfatta tid, under vilken arbetslöshet regelbundet förekommer.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1947; dock äger tillsynsmyndigheten föreskriva, att beträffande viss kassa förordningen skall tillämpas från tidigare tidpunkt under 1947. Genom förordningen upphäves förordningen den 15 december 1944 (nr 778) angående beloppet av barntillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor.

Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas, att 1, 2 och 7 §§ förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

1 §.

Statsbidrag, som avses i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, utgår till envar sådan kassa såsom daghjälpbidrag, *barntilläggsbidrag* och förvaltningsbidrag *samt, där kassa beslutat att hustrutillägg skall utgå, såsom hustrutilläggsbidrag.*

2 §.

Daghjälpbidrag utgår för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för *understöd vid arbetslöshet* under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande. Procenttalet bestämmes i förhållande till antalet understödda dagar per medlem i överensstämmelse med en vid denna förordning som bilaga fogad tabell med tillhörande särskilda bestämmelser.

Barntilläggsbidrag och hustrutilläggsbidrag utgå för kalenderår med

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Statsbidrag, som avses i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, utgår till envar sådan kassa såsom daghjälpbidrag, *familjetilläggsbidrag* och förvaltningsbidrag.

2 §.

Daghjälpbidrag utgår för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för *daghjälp* under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande. Procenttalet bestämmes i förhållande till antalet understödda dagar per medlem i överensstämmelse med en vid denna förordning som bilaga fogad tabell med tillhörande särskilda bestämmelser.

Familjetilläggsbidrag utgår för kalenderår med belopp, motsvarande

¹ Senaste lydelse av 1 och 2 §§ se SFS 1941: 495 samt av 7 § se SFS 1943: 186.

(Gällande lydelse:)

belopp, motsvarande sjuttiofem procent av kassans sammanlagda utgifter för *barntillägg och hustrutillägg* under året.

7 §.

Statsbidrag utbetalas årsvis i efterskott efter ansökan. Kassa må dock efter varje kvartals slut erhålla utbetalning intill tre fjärdedelar av det bidrag, som skäligen kan antagas belöpa å kvartalet. När särskilda skäl därtill äro må efter tillsynsmyndighetens beprövande efter varje kvartals slut till kassa utbetalas intill hela beloppet av det *statsbidrag*, som belöper å *kassans utgifter för barntillägg och hustrutillägg* under kvartalet, samt intill nio tiondelar av medlemsbidrag och daghjälpbidrag, som skäligen kunna antagas belöpa å kvartalet.

(Föreslagen lydelse:)

sjuttiofem procent av kassans sammanlagda utgifter för *familjetillägg* under året.

7 §.

Statsbidrag utbetalas årsvis i efterskott efter ansökan. Kassa må dock efter varje kvartals slut erhålla utbetalning intill tre fjärdedelar av det bidrag, som skäligen kan antagas belöpa å kvartalet. När särskilda skäl därtill äro må efter tillsynsmyndighetens beprövande efter varje kvartals slut till kassa utbetalas intill hela beloppet av det *familjetilläggsbidrag*, som belöper å kvartalet, samt intill nio tiondelar av medlemsbidrag och daghjälpbidrag, som skäligen kunna antagas belöpa å kvartalet.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1947, dock skall, där tillsynsmyndigheten föreskrivit att beträffande viss kassa förordningen den 1946 (nr) angående ändring i förordningen om erkända arbetslöshetskassor skall tillämpas från tidigare tidpunkt, jämväl denna förordning lända till efterrättelse från samma tidpunkt.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 15 december 1944 (nr 779) om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 15 december 1944 om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

2 §.

Vad i 20 § 1—3 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor stadgas därom, att daghjälp jämte i förekommande fall därå utgående *hustrutillägg och barntillägg* icke må utgivas till högre belopp än som svarar mot viss del av i nämnda moment angiven arbetsförtjänst, skall äga tillämpning jämväl å kristillägg. Måste understöd på grund härav minskas, skall kristillägget nedsättas eller innehållas före annat tillägg.

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

Vad i 20 § 1—3 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor stadgas därom, att daghjälp jämte i förekommande fall därå utgående *familjetillägg* icke må utgivas till högre belopp än som svarar mot viss del av i nämnda moment angiven arbetsförtjänst, skall äga tillämpning jämväl å kristillägg. Måste understöd på grund härav minskas, skall kristillägget nedsättas eller innehållas före annat tillägg.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1947, dock skall, där tillsynsmyndigheten föreskrivit att beträffande viss kassa förordningen den 1946 (nr) angående ändring i förordningen om erkända arbetslöshetskassor skall tillämpas från tidigare tidpunkt, jämväl denna förordning lända till efterrättelse från samma tidpunkt.

¹ Jfr SFS 1946: 331

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 sep-
tember 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsrå-
den WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON,
VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Mossberg fråga angående *vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning.

Gällande bestämmelser. Enligt *förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor* (ändrad genom förordningar nr 151/1936, 227/1937, 99/1938, 494/1941, 185/1943, 405/1944, 777/1944 och 332/1946) är medlem av sådan kassa vid arbetslöshet berättigad till understöd av kassan enligt i förordningen närmare angivna bestämmelser. Till erkänd arbetslöshetskassa utgår statsbidrag enligt *förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor* (ändrad genom förordningar nr 228/1937, 495/1941 och 186/1943). Vid behandlingen av de olika spörsmål om författningsändringar, som upptagas till övervägande i det följande, kommer redogörelse att lämnas för innehållet i de bestämmelser i förordningarna, vilka äro av intresse i förevarande sammanhang.

Framställning om författningsändringar. Vid sammanträde den 23 oktober 1945 med representanter för de erkända arbetslöshetskassorna m. fl. uppdrogs åt särskilt utsedda delegerade att utarbета förslag till vissa förändringar i gällande bestämmelser angående erkända arbetslöshetskassor. I enlighet med samtidigt gjord hemställan beslöto landsorganisationen i Sverige och tjänstemännens centralorganisation att utse delegerade för att biträda vid uppdragets fullgörande. Härtill utsågos av landsorganisationen dess kassör Axel Strand och av tjänstemännens centralorganisation dess direktör Valter Åman. Med skrivelse den 18 december 1945 ha de delegerade — vilka utgjorts av kassaföreståndaren i svenska metallindustriarbe-

tareförbundet Ernst Ohlsson, ombudsmannen i svenska gjutareförbundet Oskar Berg, kassören i svenska beklädnadsarbetareförbundet Gunnar Christell, kassören i svenska målareförbundet Abraham Bergvall, kassören i försvarsverkens civila personals förbund Helga Johansson, kassaföreståndaren i svenska textilarbetareförbundets erkända arbetslöshetskassa Ernst Rosenlund och ombudsmannen i svenska transportarbetareförbundet John Christensson — jämte Strand och Åman till Kungl. Maj:t inkommit med förslag till vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor m. m.

I framställningen har anförts, att erfarenheterna under de senaste åren vid den praktiska tillämpningen av lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring givit vid handen, att vissa förbättringar av förmånerna vore påkallade ur de försäkrades synpunkt. De ändringar i lagstiftningen som de delegerade på grund därav funnit påkallade gå i huvudsak ut på införande av ett mera allsidigt familjetillägg än de nuvarande barn- och hustrutilläggen, uppmjukning av bestämmelserna om understöd vid s. k. korttidsarbete, viss mildring av karensreglerna samt upphävande av den nuvarande begränsningen av statsbidraget till daghjälp.

Yttranden. Över förslaget ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, socialvårdskommittén, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen och tjänstemännens centralorganisation. Socialstyrelsen har vid sitt yttrande fogat protokoll vid sammanträde den 17 januari 1946 med nämnden för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen.

Av de i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna ha statskontoret, socialvårdskommittén och arbetsgivareföreningen ansett förevarande framställning icke böra föranleda någon åtgärd. *Statskontoret* har sålunda, under hänvisning till att socialvårdskommittén inom en nära framtid komme att framlägga förslag rörande frågan om arbetslöshetsförsäkringens ordnande, ansett framställningen icke böra föranleda annan åtgärd än att den överlämnades till kommittén.

*Socialvårdskommittén*¹ har anfört:

De framförda ändringsförslagen avse inga av de bärande principerna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. Vissa av förslagen beröra dock jämförelsevis viktiga bestämmelser inom den gällande lagstiftningen. Särskilt med hänsyn härtill måste den största hänsyn tagas till den omständigheten, att förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring förhållandevis snart kommer att framläggas. Kommittén vill i anledning härav ifrågasätta lämpligheten att nu genomföra ändringar i den gällande lagstiftningen. Flera av de framlagda förslagen äro nämligen av den karaktär, att de återverka på det

¹ I ärendets behandling inom socialvårdskommittén ha deltagit dess ordförande Beruh Eriksson samt ledamöterna Bexelius, Hagård, Hartmann, Höjer, Skoglund, Wallén och fru Nordgren ävensom av de sakkunniga herrar Bröden, Jerneman, Larsson och Sten.

pågående arbetet med den obligatoriska försäkringen. Kommitténs tvëkan angående lämpligheten att realisera de nu framförda förslagen förstärkes av den omständigheten, att intet av dessa — bland annat med hänsyn till läget å arbetsmarknaden — kan anses vara av högre aktualitetsgrad.

Av kommitténs sakkunniga ha herrar *Jerneman, Larsson* och *Sten* anført, att kommitténs åsikt att ändringar i arbetslöshetskasselagstiftningen icke borde vidtagas med hänsyn till det väntade förslaget om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring icke kunde anses vara riktig, då det kunde dröja avsevärd tid, innan en dylik försäkring kunde komma i verksamhet, och då det måste anses önskvärt, att arbetslöshetskassorna under tiden skulle kunna lämna bästa möjliga hjälp åt de arbetslösa.

Arbetsgivareföreningen har anført, att på senare tid i olika sammanhang åtgärder vidtagits, som i anmärkningsvärt hög grad uppluckrat försäkringsprincipen i de erkända arbetslöshetskassornas verksamhet. Statsbidragen hade successivt utökats. Föreningen hade bestämt motsatt sig denna tendens under framhållande av att kassorna i princip vore försäkringsinrättningar och borde arbeta såsom sådana. Från socialvårdskommittén vore att vänta förslag till genomgripande förändringar på arbetslöshetsförsäkringens område. Med hänsyn härtill borde man endast då alldeles påtagliga och oavvisbara behov gjorde sig gällande vidtaga ändringar i gällande bestämmelser. Intet av de framlagda förslagen påkallade ett omedelbart avgörande, och de borde därför, i den mån de ansåges böra beaktas, framläggas först i ett senare sammanhang.

De delegerades framställning har däremot i sin helhet tillstyrkts av *landsorganisationen* och *tjänstemännens centralorganisation*. Jämväl *arbetsmarknadskommissionen* har i allt väsentligt tillstyrkt framställningen. Tre skiljaktiga ledamöter (herrar *Brodén, Andersson* och *Styrman*) ha dock under hänvisning till socialvårdskommitténs arbete ansett att kommissionen bort avstyrka framställningen. *Socialstyrelsens* yttrande är likaledes i princip tillstyrkande. Inom *nämnden för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen* uttalades vid dess tidigare omnämnda sammanträde i huvudsak instämmanden i vad de delegerade föreslagit. *Socialvårdskommittén* och *arbetsgivareföreningen*, vilka trots sitt principiella avstyrkande ingått på ett bedömande av framställningen i sak, ha ställt sig starkt kritiska till de framlagda förslagen.

Föredraganden. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår ha delegerade för de erkända arbetslöshetskassorna m. fl. framlagt förslag till vissa partiella reformer av arbetslöshetsförsäkringen. I några av de remissyttrandena som avgivits över framställningen, har man — under hänvisning till angelägenheten av att icke föregripa socialvårdskommitténs pågående utredning angående arbetslöshetsförsäkringens framtida ordnande — ifrågasatt lämpligheten av att nu genomföra ändringar i gällande lag-

stiftning på området. Även om resultatet av socialvårdskommitténs utredning skulle komma att framläggas förhållandevis snart, måste det emellertid i varje fall beräknas komma att dröja avsevärd tid innan en på grundval av utredningen byggd, mera genomgripande reform av arbetslöshetsförsäkringen kan börja tillämpas. Enligt min mening bör man därför icke avstå från att redan nu bereda de försäkrade sådana förbättringar av försäkringsskyddet, vilka finnas särskilt angelägna. Det är självfallet att man vid en dylik partiell och i viss mån provisorisk revision bör gå fram med försiktighet så att icke resultatet av den inom socialvårdskommittén pågående utredningen föregripes. Då en del av de delegerades förslag synas vara väl motiverade och ett genomförande av dem knappast kan försvåra förverkligandet av en på socialvårdskommitténs utredningsarbete grundad reform, anser jag att de delegerades framställning utan uppskov bör upptagas till övervägande. Det torde vara lämpligt att behandla de i framställningen berörda frågorna var för sig.

Familjetillägg.

Gällande bestämmelser. Enligt 17 § arbetslöshetskasseförordningen utgår understöd från erkänd arbetslöshetskassa dels i form av daghjälp även som hjälp till täckande av rese- och flyttningsekostnader för tillträdande av arbete å annan ort, dels ock i form av barn tillägg och hustrutillägg. Sistnämnda slag av understöd — vilka infördes genom författningsändring 1941 — utgå icke självständigt utan endast i samband med daghjälp. Hustrutillägg är icke obligatoriskt utan utgår endast i kassa som beslutat införa sådant tillägg; för närvarande utgives dock hustrutillägg av samtliga kassor. Daghjälp utgår ej för söndag och ej heller för annan helgdag, med mindre medlemmen var arbetslös nästföregående eller efterföljande vardag, eller för dag, för vilken han trots sin arbetslöshet åtnjuter avlöning. Såsom villkor för rätten till understöd gäller i princip, att medlemmen den dag, för vilken understöd skall utgå, hos arbetsförmedlingsorgan sökt arbete.

Daghjälpens belopp skall enligt 20 § i regel utgöra minst två och högst sju kronor. Såsom daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot för familjeförsörjare fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse. Såsom familjeförsörjare anses i förordningen den som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant. Är den arbetslöse berättigad till barn tillägg för mera än två barn, må det sammanlagda understödsbeloppet uppgå till nio tiondelar av sådan arbetsförtjänst som nyss sagts. Barn tillägg och hustrutillägg må utgå även om summan av daghjälp och tillägg överstiger sju kronor om dagen. Rörande barn tilläggens och

hustrutilläggens belopp äro bestämmelser meddelade i särskild förordning den 15 december 1944 (nr 778).

Barntillägg utgår med en krona om dagen för kassamedlems barn eller adoptivbarn under 16 år. Om barnet icke är kyrkoskrivet hos den försäkrade, måste denne styrka fullgjord underhållsskyldighet gentemot barnet. I förekommande fall är gift försäkrad berättigad till barntillägg även för den andra makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap. Beträffande ett och samma barn får tillägg dock icke i något fall beräknas för mer än en person, med företrädesrätt för fadern, om båda makarna enligt huvudregeln skulle vara berättigade till tillägg för barnet.

Hustrutillägg utgår med en krona 25 öre om dagen för äkta maka eller för frånskild hustru, för den senare dock endast där det styrkes, att den försäkrade fullgör honom åliggande underhållsskyldighet gentemot henne. Därest maken eller den frånskilda hustrun antingen har eget förvärvsarbete under minst tre dagar i veckan eller själv uppbär understöd från erkänd arbetslöshetskassa, utgår icke hustrutillägg.

Framställningen. De delegerade för de erkända arbetslöshetskassorna m. fl. ha i sin förut omnämnda framställning anfört, att en förstärkning av försäkringsskyddet vore påkallad bland annat för att ur rättvisesynpunkt tillförsäkra kassamedlemmarna ett mera allsidigt familjetillägg än de nuvarande barn- och hustrutilläggen. Vägande anmärkningar kunde riktas mot att vid arbetslöshet endast manlig kassamedlem skulle äga utfå förskrivet tillägg till daghjälpn på grund av föreliggande försörjningsskyldighet mot make. Med hänsyn bland annat till den försörjningsplikt mot mannen, som enligt fattigvårdslagen åvilade hustru, syntes gift kvinna, som tillhörde erkänd arbetslöshetskassa, böra beredas möjlighet att utfå tillägg till daghjälpn för make, vilken till följd av arbetslöshet, sjukdom eller dylikt icke kunde bidra till familjens uppehälle. I enlighet härmed borde det nuvarande hustrutillägget i princip göras ömsesidigt. Enligt de delegerades mening borde dock tillägg icke i något fall utgå för frånskild man. I samband med införande av tillägg för mannen — vilket tillägg i likhet med det nuvarande hustrutillägget icke syntes böra göras obligatoriskt för kassorna — borde den hittillsvarande benämningen hustrutillägg ersättas med en för båda slagen av tillägg gemensam benämning, m a k e t i l l ä g g. Detta tillägg borde utgå med samma belopp som det nuvarande hustrutillägget eller med en krona 25 öre om dagen. Statsbidrag till maketillägget förutsattes komma att, liksom till hustrutillägget, utgå med 75 procent.

I framställningen har vidare förordats en utvidgning av rätten att erhålla maketillägg att avse även vissa fall, då ogift kassamedlem hade h u s f ö r e s t å n d a r i n n a eller hushållerska eller eljest på mera varaktigt sätt sammanbodde med ogift kvinna. Tillfälliga förbindelser borde däremot icke komma i fråga. För att tillgodose detta önskemål och även ur praktisk kont-

rollsynpunkt vore det nödvändigt att i en eller annan form begränsa bestämmelsernas räckvidd. Under behandlingen av detta spörsmål hade ifrågasatts den möjligheten att tillägg skulle utgå endast i sådana fall, då kvinnan svarade för vården av kassamedlemmens eller hans och kvinnans gemensamma hemmavarande barn. Rätt till maketillägg i här förevarande fall skulle alltså föreligga endast vid varaktigt samboende, då tillika minderåriga barn inginge i hushållet. Detta ansågs emellertid vara att gå för långt, då det innebure möjligheter till orättvisor i vissa fall. Delegerade hade därför stannat vid att förorda, att maketillägg i dylika fall finge utgå då kvinnan vore kyrkoskriven hos den försäkrade.

De delegerade ha därjämte föreslagit införandet av föräldratillägg i vissa fall. Såsom förutsättning härför föreslås skola gälla, att kassamedlemmen lever i gemensamt bo med sin fader eller moder eller båda föräldrarna (eventuellt adoptant). Samboende hade sålunda ansetts böra utgöra ett grundvillkor för utfående av tillägget. Därjämte borde fordras att den försäkrade åtminstone i någon mån bidrage till föräldrarnas försörjning. Den som uppbure maketillägg borde dock icke samtidigt kunna erhålla föräldratillägg. Å andra sidan borde föräldratillägg kunna utgå oberoende av huruvida ett eller flera syskon vistades i hemmet och eventuellt lämnade bidrag till faderns eller moderns underhåll. Det förutsattes, att om flera syskon, som vore kassamedlemmar, sammanbodde med föräldrarna, föräldratillägg finge utgå endast till ett av dem. Av tillsynsmyndigheten borde meddelas tillämpningsföreskrifter för att avgöra vilket av syskonen, som i olika tänkbara situationer närmast borde vara berättigad att uppbära tillägget. Detta borde utgå med en krona 25 öre om dagen i alla klasser. Medlem, som sammanbodde med båda föräldrarna, skulle icke äga uppbära mera än nämnda belopp. Statsbidrag borde även till föräldratillägget utgå med 75 procent.

Yttrandena. I fråga om det föreslagna maketillägget har *socialstyrelsen* funnit det ur principiell synpunkt befogat att jämställa manliga och kvinnliga medlemmar av arbetslöshetskassa. För närvarande erlades samma avgifter av kvinnliga och manliga medlemmar, som tillhörde samma daghjälpklass. Gift kvinnlig medlem kunde emellertid ej för sin make erhålla någon förmån som motsvarade det hustrutillägg, den manlige medlemmen ägde uppbära. Ett införande av maketillägg skulle bringa arbetslöshetskasseförordningen i bättre överensstämmelse med 13 § lagen om understödsföreningar, enligt vilken medlemsavgifter till understödsförening ej finge utgå med olika belopp för olika grupper av föreningens medlemmar i vidare mån än som skäligen föranleddes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å försäkringsrisk eller å understödsrätt, till den del densamma grundades å erlagda medlemsavgifter. Den ifrågasatta ömsesidigheten vore en gärd av rättvisa mot arbetslöshetskassornas kvinnliga medlemmar — för närvarande omkring 150 000 — och hade en icke ringa psykologisk betydelse för därav berörda grupper.

Såsom exempel på en situation, då hustruns försörjningsplikt mot mannen kunde inträda och det ifrågasatta maketillägget således utgå till hustrun, har socialstyrelsen anfört det fall, att mannen bleve sjuk eller utförsäkrad från arbetslöshetskassa och andra samhällsliga hjälpformer av olika skäl ej kunde eller hunne träda i funktion. Maketillägget skulle dock med all sannolikhet icke komma att utgå i samma omfattning till kvinnlig som till manlig medlem, eftersom de fall, då hustrun måste försörja mannen, vore ytterst få i förhållande till de fall, då mannen försörjde hustrun. Men denna frekvensskillnad innebure icke någon principiell olikhet och kunde icke anföras såsom skäl mot genomförandet av ett ömsesidigt maketillägg. Med anledning av den relativt obetydliga omfattning, som maketillägg åt kvinnlig medlem kunde beräknas få, borde ej heller ekonomiska motiv från kassornas och samhällets sida utgöra hinder för den ifrågasatta förändringen. Merkostnaderna därför skulle icke kräva stegrade medlemsavgifter och ej heller någon höjning av anslagen till statsbidrag till kassorna.

Socialstyrelsen har vidare i anledning av de delegerades uttalande, att maketillägg icke i något fall borde utgå till kvinnlig medlem för frånskild man anfört, att det av principiella skäl vore angeläget att icke heller i detta hänseende göra skillnad mellan manlig och kvinnlig försäkrad. Det förekomme ytterst sällan att en kvinna hade försörjningsplikt mot frånskild man, varför frågan saknade praktisk betydelse.

Härutöver har socialstyrelsen i förevarande sammanhang anfört följande.

Den föreslagna utvidgningen av hustrutillägget medför, att ökad hänsyn måste tagas till andra grenar av socialförsäkringen. Den principen bör nämligen gälla, att *för* person, som från socialförsäkringen erhåller ersättning för inkomstbortfall, bör tillägg icke utgå *till* annan försäkrad. Då hustrutillägget infördes i arbetslöshetsförsäkringen, gjordes dock endast den begränsningen, att tillägg icke skulle utgå för maka eller frånskild hustru, som hade förvärvsarbete motsvarande tre dagar eller därutöver i veckan eller själv uppbure daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. För hustru, som uppbar sjukpenning eller ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, företogs däremot icke motsvarande inskränkning. Detta kan anses försvarbart, så länge tillägg för make utgår endast till manlig försäkrad, när det torde tillhöra undantagen att hustru, som icke har förvärvsarbete, erhåller ersättning från annan gren av socialförsäkringen. Förhållandet blir emellertid ett annat, därest tillägg kommer att utgå till kvinnlig försäkrad för hennes make. Härvid torde uppkomma ett avsevärt större antal fall, då ersättning från socialförsäkring utgår till arbetslöshetsförsäkrads make.

För att i möjligaste mån förebygga att de olika grenarna av socialförsäkringen gripa in i varandra, finner socialstyrelsen det nödvändigt, att bestämmelserna om maketillägg kompletteras med ett stadgande, att dylikt tillägg ej må utgå till försäkrad — förutom i de fall som avses i gällande lagstiftning om hustrutillägg — för make, som uppbar sjukpenning av minst 2 kronor per dag från statsunderstödd eller statlig sjukförsäkring eller i form av sjukpenning eller invaliditetsränta enligt olycksfallsförsäkringslagen erhåller motsvarande ersättning. Det torde även vara rimligt att härmed jämfästas sådan avlöning, som i form av sjukavlöning, förtidspension eller inva-

lidpension utgår till anställd vid sjukdom eller invaliditet. Ifrågavarande begränsning av understödsrätten synes emellertid också böra gälla övriga fall, då avlöning utgår för tid, varunder ledighet åtnjutes, såsom exempelvis vid semester.

Genom denna komplettering av bestämmelserna om maketillägg skulle förmellt uppstå en försämring i fråga om den del av maketillägget, som motsvarar nuvarande hustrutillägg. Detta skulle dock knappast få någon praktisk betydelse, enär den icke förvärvsarbetande hustrun, såsom redan tidigare framhållits, sällan åtnjuter sådan avlöning, som förut sagts, eller uppbär sjukpenning eller invaliditetsränta. Redan enligt nu gällande bestämmelser utgår icke hustrutillägg för den förvärvsarbetande hustrun, då hon arbetar eller själv uppbär daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. Den mest påtagliga förändringen torde inträffa för det fall, då en eljest förvärvsarbetande hustru har avlönad ledighet, t. ex. är sjuk eller har skadats i arbete. Såsom nämnts kan i sådant fall en försäkrad man nu erhålla hustrutillägg för henne.

Den föreslagna förändringen är ur principiell synpunkt riktig och får anses motiverad bl. a. om sjukförsäkringen i samband med införande av obligatorisk sådan försäkring utbygges och väsentligt förbättras.

Styrelsen förutsätter, såsom framgår av vad nu anförts, att hänsyn icke skall tagas till den omständigheten att försäkrads make åtnjuter folkpension. Emellertid vill styrelsen förutskicka att, därest under senare tid ifrågasatta väsentliga förbättringar i folkpensioneringen genomföras, ifrågavarande bestämmelser böra kompletteras med hänsynstagande därtill.

Arbetsmarknadskommissionen har i förevarande hänseende anfört, att redan i särskilda utskottets utlåtande nr 17 vid 1933 års riksdag uttalats, att bestämmelserna om vem som skulle anses såsom familjeförsörjare borde vara likartade för alla former av arbetslöshetshjälp. Enligt kungörelsen den 30 juni 1934 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet föreläge intet hinder för att endera av tvenne makar betraktades såsom familjeförsörjare, även om det hittills torde ha varit mycket ovanligt, att hustru erhållit arbetslöshetshjälp såsom försörjare för sin make. Det föreslagna maketillägget inom arbetslöshetsförsäkringen vore sålunda ägnat att åstadkomma en sådan överensstämmelse, som enligt nyssnämnda utskottsuttalande borde föreligga.

Socialvårdskommittén har förklarat intet vara att erinra mot att föreliggande olikheter i understödshänseende mellan manliga och kvinnliga kassamedlemmar avskaffades i den mån så befunnes lämpligt. Under förklaring, att utformningen av understödsförmånerna inom en socialförsäkring måste ske under hänsynstagande till det hjälpbehov, som försäkringen vore avsedd att tillgodose, har emellertid kommittén anfört följande.

Enär maketillägg icke skall utgå, då den andra maken har arbete eller åtnjuter daghjälp från arbetslöshetsförsäkringen, torde i allmänhet fråga vara om fall, då mannen till en arbetslös, eljest löneanställd hustru saknar sysselsättning av nämnvärd omfattning. Enär hustrun härvid framstår som den egentliga familjeförsörjaren, kan skäl utan tvivel anföras för det berättigade i ett maketillägg under förutsättning dock, att samhället icke på annat sätt

sörjt för mannens underhåll. För det fall att hustrun är familjeförsörjare och mannen varken innehar arbete eller söker dylikt, torde orsaken till sysslolösheten vara, att mannen är förhindrad arbeta på grund av olycksfall eller sjukdom, eller ock att hans arbetsförmåga av andra anledningar är så nedsatt, att han saknar möjlighet att utföra arbete i nämnvärd omfattning. Härjämte kan tänkas, att mannen visserligen söker arbete men icke åtnjuter understöd på grund av att han antingen icke är försäkrad eller uttömt sin rätt till understöd från försäkringen.

Är orsaken till det påpekade förhållandet att söka i olycksfall i arbete eller yrkessjukdom, erhåller vederbörande hjälp från den sociala olycksfallsförsäkringen. Saknar han arbetsförmåga enligt folkpensioneringslagens mening, erhåller han folkpension. Sedan allmän sjukförsäkring införts, kommer han att erhålla understöd även i andra fall av arbetsoförmåga.

Skall maketillägg utgå till försäkrad kvinna, böra tydligen förut angivna fall undantagas, enär mannen redan är understödd av samhället. Familjetilläggens utvidgning i här berört hänseende blir därför ingen stor fråga. Ur principiella synpunkter kan det anses riktigt att maketilläggen får den av de delegerade föreslagna utformningen, dock med nyssnämnda begränsningar. Härför talar även det förhållandet, att det bland kassamedlemmarna varit ett länge närt önskemål att på denna punkt få till stånd en ändring. Ett realiserande av de delegerades förslag bör dock tills vidare anstå för att upptagas i ett större sammanhang i avsikt att på denna punkt uppnå enhetliga bestämmelser inom olika grenar av den samhälleliga hjälpverksamheten. Bland annat torde härvid böra beaktas vilken utformning maketilläggen få inom en allmän sjukförsäkring. Påpekas må att, enligt den inom socialdepartementet upprättade promemorian angående vissa ifrågasatta jämkningar i socialvårdskommitténs förslag till allmän sjukförsäkring, maketillägg tänkts utgå till kvinnlig försäkrad, endast därest hon är att anse som den huvudsakliga försörjaren (alt. II).

Arbetsgivareföreningen har anført, att ur försäkringstekniska synpunkter införandet av hustrutillägg och barntillägg inom arbetslöshetsförsäkringen inneburit betänkliga avvikelser från försäkringsprincipen och att de nu framlagda förslagen ginge vidare på samma väg. I yttrandet har framhållits i anslutning härtill.

Hustrutillägget liksom barntillägget kan dock försvaras ur allmänsociala synpunkter, därigenom att det kanske kan betraktas som orimligt, att hustrun i en situation, då mannen blir kortvarigt arbetslös och lång tid förflutit, sedan hon själv ägnade sig åt avlönat arbete, plötsligt skall söka sig ut på arbetsmarknaden. Helt annat betraktelsesätt kan läggas på kvinnlig kassamedlems rätt till tillägg för make, då hon blir arbetslös. Om mannen icke har eget arbete, torde det bero på att han är invalid eller överårig. I båda dessa fall är han berättigad antingen till invalidpension eller ålderspension enligt folkpensioneringslagstiftningen, i invalidfallet dock endast, om han och hans hustrus gemensamma inkomst understiger vissa belopp. Blir hustrun arbetslös, ökas mannens möjlighet att erhålla invalidpension. Till stöd för yrkandet, att tillägg skall utgå för make, åberopa de delegerade fattigvårdslagens underhållsregler. Föreningen anser detta skäl föga bärande. I § 3 st. 1 i fattigvårdslagen ålägges man ovillkorlig försörjningsplikt gentemot hustru, medan däremot hustru enligt st. 2 i samma paragraf endast är skyldig försörja sin man i mån av behov och förmåga.

Föreningen har funnit det orimligt att på det föreslagna sättet utbygga en kassaförsäkring, såvida icke kassamedlemmarna själva genom höjda avgifter skulle svara för härför uppkommande kostnader. Eventuellt förekommande hjälpbehov i nu avsett hänseende borde eljest falla under fattigvården.

Rörande frågan om tillägg för husföreståndarinna har *socialstyrelsen* uttalat, att inom andra samhällliga hjälp- och understödsformer sådan förmån godtagits. Härom har styrelsen anfört följande.

Inom den av arbetslöshetsnämnderna bedrivna kontantunderstödsverksamheten kan en änklings med försörjningsplikt mot barn under 16 år erhålla dagunderstöd med belopp såsom för »man och hustru» tillhoppa, dock under förutsättning att hemmet verkligen sammanhålles. Före den 1 juli 1933 räknades ogift man såsom familjeförsörjare gent emot kvinna, vilken såsom hustru sammanbodde med honom. Efter nämnda tidpunkt beräknas emellertid kontantunderstödet i detta fall icke längre såsom för gift. Såsom familjeförsörjare enligt 1933 års kungörelse angående statlig och statsunderstödd arbetslöshetshjälp anses nämligen endast den, som har försörjningskyldighet mot make eller barn under 16 år eller som sammanbor med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant. Förändringen torde ha haft till syfte att i detta avseende åstadkomma överensstämmelse med det familjeförsörjarebegrepp, som enligt det år 1933 föreliggande förslaget till arbetslöshetskasseförordning skulle användas vid tillämpning av de s. k. överförsäkringsreglerna. Dessa bestämmelser ha intagits i 20 § 1 mom. i den gällande förordningen.

Beträffande de särskilda förmåner, som av statsmedel utgå till arbetsökande personer, vilka efter anvisning av offentlig arbetsförmedling antaga arbete inom visst av arbetsmarknadscommissionen angivet område, exempelvis skogsbruket, gäller följande av intresse i detta sammanhang. Familjetillägg utgår till familjeförsörjare från stad eller större industrisamhälle med vissa belopp för hustru och varje barn. För husföreståndarinna utgår familjetillägg såsom för hustru, därest minderåriga barn (arbetstagarens, hennes eller bådas gemensamma), för vilka arbetstagaren är försörjningspliktig, vistas i hemmet och äro beroende av husföreståndarinnans vård.

Enligt familjebidragsförordningarna beräknas s. k. familjepening med vissa belopp bl. a. för värnpliktigs husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med barn under 16 år samt att han icke sammanlever med hustru eller att hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsoförmögen. År 1942 tillkom möjligheten att bevilja familjepening för husföreståndarinna även då hon icke har omvårdnaden om värnpliktigs minderåriga barn. Här åsyftas närmast sådana fall, då en värnpliktig räknar en kvinna, med vilken han länge sammanbott, såsom sin hustru utan att de i laga ordning ingått äktenskap. För att familjepening skall kunna utgå i dessa fall erfordras emellertid, att arbetsmarknadscommissionen särskilt medgiver att husföreståndarinna räknas som sådan särskild familjemedlem (hustru m. fl.), för vilken familjebidrag i normala fall må utgå. Familjepeningens belopp bestämmes med hänsyn till den värnpliktiges behov av bidrag för att under tiden för tjänstgöringen kunna behålla eller anställa husföreståndarinna.

Socialstyrelsen har härefter uttalat, att det måste anses befogat att ett mot hustrutillägget svarande bidrag från arbetslöshetskassa utgår till försäkrad, som måste anställa husföreståndarinna för vården av hemmavarande minderåriga barn. Försörjningsbördan för en sådan kassamedlem vore nämligen i regel lika stor som om hustru funnits och förestått hemmet. Dessa fall torde även kunna göras till föremål för en relativt enkel kontroll, då det i allmänhet rörde sig om förhållanden av mera stadigvarande natur. Styrelsen tillstyrkte därför att tillägg finge utgå även för husföreståndarinna, om hustru icke funnes, men i kassamedlemmens hushåll inginge minderåriga barn. Tillägget borde kallas husföreståndarinnetillägg, vilket bättre motsvarade dess syfte än benämningen maketillägg. Att husföreståndarinnetillägget föresloges skola utgöra en självständig understödsform borde dock icke medföra någon ändring i den av de delegerade förutsatta ordningen att tillägg till försäkrad icke finge utgå samtidigt för make och för husföreståndarinna.

Beträffande frågan om husföreståndarinnetillägg skall kunna utgå även i andra fall har socialstyrelsen funnit anledning till tveksamhet. I yttrandet har häröver anförts följande.

Det kan givetvis förekomma fall, då ett välgrundat behov av husföreståndarinna förefinnes, ehuru minderåriga barn icke tillhöra hushållet. Om exempelvis en äldre kassamedlem blir änkling, torde han ofta önska sammanhålla hemmet genom att anställa en husföreståndarinna, även om barn under 16 år icke skulle finnas. Vidare har det från kassahåll understundom betecknats såsom otillfredsställande, att ett eventuellt utgående husföreståndarinnetillägg omedelbart skulle upphöra, så snart barnet, eller det yngsta av barnen, uppnår 16 års ålder. Härtill kommer, som förut nämnts, att man på ett annat område (familjebidragsverksamheten) redan godtagit en anordning, varigenom husföreståndarinna — utan att barn finnas — i vissa fall kan jämföras med hustru eller däremot svarande familjemedlem vid bedömande av den värnpliktiges rätt till familjepenning.

När socialstyrelsen likväl ställer sig tveksam i fråga om husföreståndarinnetillägg även i sistberörda fall, så beror detta väsentligen på svårigheten att i den praktiska tillämpningen skapa en tillräckligt effektiv kontroll mot missbruk av en dylik förmån. Erfarenheten pekar nämligen hän emot, att svårigheterna därvidlag måste bli betydande. Särskilt må framhållas, att olägenheterna av bristande kontroll vid en understödsverksamhet i försäkringens form, där försäkringstagaren alltså har en laglig rätt till understöd, måste bli mera framträdande än vid en hjälpverksamhet, där understödet i varje enskilt fall utmättes efter individuell behovsprövning.

Det av delegerade föreslagna villkoret, att vederbörande endast behöver vara kyrkoskriven hos den försäkrade, synes i varje fall i och för sig icke vara tillfyllest i normala fall. För att tillägget ej skall utgöra en lockelse till missbruk, synes det styrelsen nödvändigt att dessutom kräva, att kvinnan skall ha varit kyrkoskriven hos den försäkrade under en viss tid före arbetslöshetsfalllets inträdande, förslagsvis minst en månad. Kyrkoskrivning under *viss tid* synes emellertid böra betraktas endast såsom ett indicium på varaktigt sammanboende och ej uppställas som ett oeftergivligt villkor för att husföreståndarinnetillägg skall kunna utgå. Om det kan konstateras ett

sammanboende under längre tid trots att kyrkoskrivning av husföreståndarinnan av en eller annan anledning icke kommit till stånd, bör tillägg kunna utgå för henne, därest kyrkoskrivningen ordnas. Detsamma bör gälla, om exempelvis en moder flyttar samman med försäkrad för att hushålla för denne, även om detta sker vid början av eller under arbetslösheten. Ett annat fall då tillägg bör kunna utgå, även om nämnda villkor icke uppfylles, är att den försäkrade, exempelvis på grund av att hustrun avlidit, för vården av sina minderåriga barn tvingas anställa husföreståndarinnan vid en tidpunkt, som omöjliggör kyrkoskrivning under den förut angivna tiden. Om det på annat sätt kan styrkas, att sammanboendet är av varaktig karaktär, bör således tillägg för husföreståndarinnan kunna utgå.

Ett ytterligare villkor bör vara, att husföreståndarinnan erhåller sin huvudsakliga försörjning genom hushållsarbete åt den försäkrade, vilket bör styrkas genom särskilt intyg. Man kan här tänka sig en granskning hos tillsynsmyndigheten av rätten till ifrågavarande tillägg i likhet med vad som gäller beträffande familjepeningen enligt familjebidragsförordningen i motsvarande fall. En sådan anordning synes emellertid ur administrativ synpunkt vara mindre lämplig. Den torde ej heller vara nödvändig, därest tillsynsmyndigheten lämnar sådana tillämpningsföreskrifter, som möjliggöra en nöjaktig kontroll i detta speciella hänseende.

En konsekvens av kravet på att husföreståndarinnan skall ha sin huvudsakliga försörjning genom att hushålla åt den försäkrade får anses vara, att tillägg för husföreståndarinnan ej kan utgå i de fall, då i fråga om gift försäkrad maketillägg icke skulle ha kunnat utgå på grund av förvärvsarbete i viss omfattning, daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa, sjukersättning och dylikt.

Socialstyrelsen har icke velat motsätta sig införande av husföreståndarinnettillägg även då minderårigt barn icke funnes i familjen. Ett bidragande skäl härtill vore att därigenom det av de delegerade föreslagna föräldratillägget i det väsentliga skulle bli obehövt, vilket ur organisatorisk-tekniska synpunkter vore en fördel. En förutsättning härför vore emellertid att husföreståndarinnettillägg borde kunna utgå även till kvinnlig försäkrad. Alldeles oavsett frågan om införandet av ett föräldratillägg syntes det befogat att bereda möjlighet till särskilt tillägg även för sådana kvinnliga medlemmar, som av en eller annan anledning måste anställa någon person för hemmets skötsel.

Socialstyrelsen har i nu förevarande hänseende slutligen anfört följande.

För att den nu föreslagna anordningen med ett särskilt husföreståndarinnettillägg i praktiken icke skall bli verkningslös, måste det fastslås, att hushållsarbete, som utföres av husföreståndarinnan i den försäkrades hem, icke är att betrakta såsom sådant förvärvsarbete, som enligt gällande föreskrifter utesluter medlem från rätten till tillägg för hustru, därest arbetet utföres under minst tre dagar i veckan.

På grund av det i delegerades framställning uppställda kravet på husföreståndarinnans varaktiga sammanboende med den försäkrade kan husföreståndarinnettillägg icke utgå då det för skötseln av hem och barn finnes särskilt anställd person, som har sin huvudsakliga försörjning därav, men icke bor i hemmet. Ofta är orsaken till detta senare förhållande den, att veder-

börande är gift och har gemensamt hushåll och bostad med annan än den försäkrade. Blir den sistnämnde arbetslös och därför icke kan ha husföreståndarinnan kvar i sin tjänst, har denna i regel möjlighet att falla tillbaka på sin man. Skulle arbetslöshetskassorna tvingas att utge husföreståndarinetillägg även i dessa fall, skulle kontrollen avsevärt försvåras.

Med anledning härav har styrelsen för sin del icke velat gå utöver den av delegerade föreslagna gränsen i detta hänseende.

Det må vidare beaktas, att ett införande av det nu ifrågasatta husföreståndarinetillägget torde böra föranleda en utvidgning av det i arbetslöshetsförsäkringen tillämpade familjeförsörjarebegreppet. Enligt gällande bestämmelser härom, vilka återfinnas i 20 § 1 mom. tredje stycket arbetslöshetskasseförordningen, skall såsom familjeförsörjare anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

Dessa bestämmelser ha väsentligen betydelse vid tillämpningen av de s. k. överförsäkringsreglerna, i det att en familjeförsörjare vid beräkningen av understödets storlek i erkänd arbetslöshetskassa äger utfå större andel — upp till 80 och i vissa fall 90 procent — av den normalt utgående arbetsinkomsten än en icke-familjeförsörjare (högst 60 procent). Tydligt är, att den som är berättigad till föreslaget husföreståndarinetillägg med lika stor rätt som de i förordningen redan omnämnda kategorierna bör räknas såsom familjeförsörjare i den mening, som här avses. Härom erfordras emellertid ett uttryckligt stadgande, och socialstyrelsen föreslår därför, att författningstexten förses med ett tillägg av sådan innebörd.

Arbetsmarknadskommisionen har i likhet med socialstyrelsen erinrat om att till och med den 30 juni 1933 inom den statliga arbetslöshetshjälpen funnits möjlighet att utgiva maketillägg för husföreståndarinna men att denna möjlighet avskaffades för att få överensstämmelse mellan familjeförsörjarebegreppet inom arbetslöshetsförsäkringen och den statliga arbetslöshetshjälpen. Ett bifall till föreliggande framställning borde medföra ett återinförande av den äldre bestämmelsen vid den statliga arbetslöshetshjälpen. I anledning av den vaga formulering som föreslagits angående förutsättningarna för erhållande av här ifrågavarande tillägg — kyrkoskrivning hade föreslagits som enda villkor — har kommissionen anmärkt, att enligt krigsfamiljebidragförordningen räknades såsom familjemedlem den värnpliktiges husföreståndarinna, under förutsättning att den värnpliktige sammanbodde med egna eller hustrus barn under 16 år. I andra fall fordrades tillsynsmyndighetens medgivande.

Socialvårdskommittén har ansett, att anledning icke finnes att nu återgå till de bestämmelser som före år 1933 gällde för den kontanta understödverksamheten till de arbetslösa, enligt vilka ogift man skulle anses såsom familjeförsörjare gent emot kvinna vilken såsom hustru sammanbodde med honom. Däremot har kommittén — som jämväl avstyrkt det av de delegerade ifrågasatta föräldratillägget — ansett att, därest någon ändring för närvarande skulle vidtagas, de nuvarande tilläggen borde kompletteras med

ett hushållersketillägg att utgå antingen för den försäkrades moder, därest hon sammanbodde med den försäkrade och ej uppbure invalid- eller ålderspension från folkpensioneringen, eller för annan hushållerska såframt den försäkrade hade barn eller adoptivbarn under 16 år, vilket vore kyrkoskrivet hos den försäkrade. Hushållersketillägg borde dock ej utgå, om modern eller hushållerskan hade förvärvsarbete motsvarande minst tre dagar i veckan eller själv uppbure daghjälp. Utginge hustrutillägg, borde hushållersketillägg ej utgå.

Till motivering för detta förslag har kommittén anfört följande.

Kommittén har i arbetet med förslaget till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring granskat de nuvarande reglerna för familjetillägg och övervägt i vad mån behov av familjetillägg föreligger även i andra fall än då dylika tillägg för närvarande kunna utgå. Kommittén har härvid funnit, att en utvidgning av rätten till familjetillägg är motiverad. Emellertid vill kommittén understryka, att man härvid måste framgå med viss försiktighet, enär eljest risk för missbruk av försäkringen kommer att uppstå. Familjetillägg bör utgå till försäkrad endast i sådana fall, då å den försäkrade vilar viss försörjningsbörda. När det inom en försäkring icke kan bli fråga om att pröva i vad mån en försäkrad verkligen försörjer annan, är det nödvändigt att begränsa rätten till familjetillägg till de fall, då man har anledning presumera, att viss försörjningsbörda verkligen åvilar den försäkrade. Kommittén hyser på denna punkt i princip samma uppfattning som de delegerade, men anser sig böra förorda en i viss mån avvikande utformning av den ifrågasatta utvidgningen av understödsförmånerna.

Av liknande skäl som förut anförts saknas anledning att införa ett särskilt tillägg för fader, enär denne i varje fall för framtiden kommer att ha sin försörjningsfråga ordnad. Har han icke möjlighet att antaga arbete, erhåller han understöd antingen från sociala olycksfallsförsäkringen, den kommande obligatoriska sjukförsäkringen eller folkpensioneringen. Ej heller om han söker arbete men saknar försäkringsmässig understödsrätt finnes anledning medge sonen eller dottern särskilt tillägg till daghjälp. Kommittén utgår nämligen från, att han i händelse av arbetslöshet erhåller hjälp från annat samhälleligt organ.

Förhållandena ligga annorlunda till i fråga om moder, som sammanbor med försäkrad och som handhar hushållet för denne. Är detta fallet, torde hon oftast vara förhindrad att taga arbete på öppna marknaden. Grundad anledning synes föreligga att till den försäkrade utge ett särskilt tillägg till daghjälp för den försörjningsbörda, som i dylikt fall åvilar honom. En förutsättning för att ett tillägg till daghjälp skall utgå är givetvis, att modern icke åtnjuter invalid- eller ålderspension från folkpensioneringen.

— — —

Ogift försäkrad, som har minderåriga barn och som normalt innehar avlönad arbetsanställning, har utan tvivel behov av särskild hjälp i hemmet. Därest den försäkrades moder handhar barnens vård utgår tillägg genom det förut berörda hushållersketillägget för moder. Vanligt är emellertid, att den försäkrade måste anlita annan person. Många gånger kan här även vara fråga om en släkting, som erhåller fri bostad och försörjning hos den försäkrade mot att hon handhar barnets eller barnens vård. Jämväl i ett dylikt fall synes det kommittén föreligga skäl att låta ett hushållersketillägg

utgå på grund av den större försörjningsbörda, som härvid åvilar den försäkrade. För att hushållersketillägg skall utgå bör i regel vara fråga om person, som bor i den försäkrades hem och som inom detta hem har sin huvudsakliga sysselsättning. Hushållersketillägg bör dock kunna utgå även för en för barnets skötsel särskilt anställd person, som icke bor i hemmet, därest arbetet i hemmet motsvarar full sysselsättning. I detta fall är det nödvändigt, att ett verkligt anställningsförhållande föreligger. Hushållersketillägg bör sålunda icke medges för släkting eller annan, som icke bor i den försäkrades hem men som — utan att ett anställningsförhållande föreligger — utför vissa arbetsuppgifter i hemmet.

Enligt de delegerades förslag skulle kvinnlig försäkrad, som i sitt hem har hushållerska anställd, icke komma i åtnjutande av särskilt tillägg för henne. Detta finner kommittén vara en omotiverad begränsning. Anledning finnes icke att begränsa tillägget i fråga endast till manliga försäkrade. En yrkesutövande kvinna med minderåriga barn — fråga är här i allmänhet om änkor — har nämligen av samma anledning som en yrkesutövande man behov av särskild hushållerska eller annan, som utövar tillsyn över barnen. Visserligen kan göras gällande, att en arbetslös kvinna själv kan handha vårdnaden av barnen och att hon till följd härav icke skulle vara i behov av särskild hushållerska. Detta skulle emellertid förutsätta, att hon vid arbetslöshetens inträdande skulle avskeda hushållerskan, något som i sin tur skulle medföra ökade svårigheter att antaga nytt arbete, när hon för tillträdande av ny arbetsanställning måste anskaffa ny hushållerska.

Av socialvårdskommitténs ledamöter har fru *Nordgren*, med instämmande av de sakkunniga *Jerneman*, *Larsson* och *Sten*, ansett att då i annat sammanhang inom socialvården understöd redan utginge för kvinna, med vilken man sammanbodde och vilken hushållade för honom utan att barn funnes i hemmet, tillräckliga skäl icke anförts av kommittén för att hushållersketillägg ej borde utgå i sådant fall.

Arbetsgivareföreningen har förklarat sig möjligen kunna tillstyrka ett förslag, att det nuvarande hustrutillägget utsträckes att utgå även till husföreståndarinna hos sådan kassamedlem som har vården om minderåriga barn, vilka äro kyrkoskrivna hos den försäkrade, men att föreningen i övrigt motsatte sig genomförandet av förslaget i denna del, då kontrollsvårigheterna vore betydande.

Förslaget om införande av föräldratillägg har *arbetsmarknads-kommissionen* funnit — liksom hustrutilläggets ersättande med ett make-tillägg — innebära att en önskvärd överensstämmelse mellan arbetslöshetsförsäkringen och den statliga arbetslöshetshjälpen åvägabragtes. Liksom beträffande husföreståndarinnetillägget gällde emellertid att en viss tvekan kunde råda angående formuleringen, enligt vilken förutsättningen skulle vara att kassamedlem levde i gemensamt bo med endera eller båda föräldrarna och åtminstone i någon mån bidroge till deras försörjning. Motsvarande föreskrift i hjälpkungörelsen förutsatte att vederbörande huvudsakligen underhölle föräldrarna.

Såsom redan tidigare angivits har *socialvårdskommittén* avstyrkt införandet av föräldratillägg. Jämväl *socialstyrelsen* har på i huvudsak samma skäl som socialvårdskommittén avstyrkt framställningen i denna del. Styrelsen har ansett att, om det föreslagna husföreståndarinnetillägget infördes, kravet på föräldratillägg vore grundat mera på formella än på reella skäl och har härom anfört följande.

Under förutsättning, att husföreståndarinnetillägg kommer att utgå även då minderårigt barn icke finnes i hemmet, kan det antagas, att detta tillägg kommer att utgivas till kassamedlem, som sammanbor med moder, vilken hushållar för honom eller henne och därigenom har sin huvudsakliga försörjning. Härigenom torde kassornas önskemål bli tillgodosett för flertalet av de fall, då enligt delegerades förslag föräldratillägg eljest skulle ha utgått. Här åsyftade fall äro vanliga och uppkomma ofta, då en kvinna blir änka i exempelvis 40—50-årsåldern, när hon har svårt att då erhålla förvärvsarbete och därför ofta för sin försörjning är hänvisad att hushålla åt förvärvsarbetande barn. Visserligen åtnjuta en del änkor pension genom den nuvarande folkpensioneringen eller genom privat pensionering, men ofta till så ringa belopp, att vederbörande icke kan erhålla sin huvudsakliga försörjning därav. Pensionen bör då icke utgöra hinder för en arbetslöshetsförsäkrad att erhålla tillägg för modern. Är pensionen däremot så stor att den till väsentlig del utgör hennes försörjning bör tillägg för henne icke utgå till den försäkrade. För en ensamstående moder, som hushållar för en son eller dotter och därvid erhåller fritt vivre, är det naturligt att förmånen härav upptages såsom en icke oväsentlig inkomst, varför pensionen utgår med reducerat belopp. Detta sker redan nu vid beräkning av folkpensionsbeloppen. Erinras må, att socialvårdskommittén i sitt förslag till lag om folkpensionering visserligen föreslagit en särskild änkepension, men denna skulle utgå endast till kvinna, vilken vid relativt hög ålder blir änka, nämligen efter fyllda 55 år, och även vid denna pensionsform kommer pensionen att bli reducerad i anledning av hushållsarbete hos barn.

Införes ett husföreståndarinnetillägg efter de anförda linjerna, torde antalet övriga fall, där föräldratillägg skulle ha kunnat komma in fråga, icke ha större praktisk betydelse. Detta torde även framgå därav, att dylikt tillägg föreslås skola utgå endast under förutsättning att den försäkrade och föräldrarna sammanbo, att vidare den försäkrade bidrager till föräldrarnas försörjning, att dessa sistnämnda icke ha förvärvsarbete i viss omfattning eller erhålla understöd från erkänd arbetslöshetskassa samt att maketillägg ej samtidigt utgår.

Redan den omständigheten, att större folkpensioner komma att utgå till äldre personer och arbetsoförmögna yngre individer, medför att behovet av föräldratillägg försvinner i ett stort antal fall. Även om delegerades förslag genomfördes, skulle antalet föräldratillägg kraftigt nedbringas, därest nu påtänkta långtgående förbättringar av folkpensionerna genomföras. Pensionerna skulle nämligen få sådan storleksordning, att en försäkrad i allmänhet ej kunde anses till väsentlig del bidra till försörjningen av pensionsberättigade föräldrar, varför tillägg i dylikt fall ej kunde utgå. Detta torde framför allt gälla sådana fall, som avse tillägg för *fadern* till den försäkrade. De återstående fallen torde knappast motivera en särskild understödsform, i synnerhet med hänsyn till att densamma torde bli svårhanterlig och svårkontrollerbar. Det klagas nämligen understundom redan nu från redo-

görrahåll över svårigheterna att kontrollera, att tillägg för ett och samma barn icke samtidigt utgår till mer än en försäkrad. Motsvarande svårigheter måste enligt sakens natur bli än större i fråga om föräldratillägget. Vidare måste kontrolleras, att båda eller någondera av föräldrarna icke ha avlönat arbete i sådan omfattning, att föräldratillägg ej må utgå. Detsamma gäller i fråga om understöd från erkänd arbetslöshetskassa, eftersom föräldratillägg förutsättes icke kunna utgå, om någon av föräldrarna uppbär daghjälp.

Det kan slutligen vara svårt att avgöra, huruvida den försäkrade i verkligheten bidrager till föräldrarnas försörjning. Man har här exempelvis alla de fall, då det i själva verket är den försäkrade, som åtnjuter förmånen att bo hos föräldrarna eller modern, ofta mot underbetalning. Här kan ju knappast sägas, att den försäkrade bidrager till föräldrarnas eller moderns försörjning, snarare torde det ofta vara tvärtom. Någon klar avgränsning av dessa fall erhålles icke genom att exempelvis kräva, att föräldrarna skola vara kyrkoskrivna hos den försäkrade för att tillägg skall utgå för dem, eftersom kyrkoskrivning icke i och för sig anger försörjningsförhållandet mellan föräldrar och barn. Om husföreståndarinnetillägg finge utgå för moder, som har sin huvudsakliga försörjning genom att hushålla åt försäkrad, och föräldratillägg icke infördes, skulle man i stor utsträckning undgå den svåra prövningen av frågan, om en försäkrad helt eller delvis försörjer föräldrarna eller föräldrarna delvis försörjer den försäkrade. Man erhåller således härigenom en klarare avgränsning av de fall, då tillägg bör utgå till den försäkrade.

På grund av de väntade förbättringarna i fråga om folkpensioneringen och med hänsyn dels till att det föreslagna husföreståndarinnetillägget i ett flertal fall torde komma att giva samma resultat, som åsyftas genom föräldratillägget, dels till de administrativa svårigheter, som skulle uppkomma genom införande av ett sådant tillägg, anser sig socialstyrelsen böra avstyrka införandet av denna understödsform. Styrelsen vill dock ytterligare understryka, att detta sker under förutsättning, att husföreståndarinnetillägg skall kunna utgå för moder, som sammanbor med och hushållar för försäkrad samt därigenom erhåller sin huvudsakliga försörjning.

Därest tillägg för husföreståndarinna skulle godtagas endast för det fall, då hon har omvårdnad om minderåriga barn, mot vilka den försäkrade har försörjningsplikt, bör genom uttryckliga bestämmelser stadgas, att husföreståndarinnetillägg skall kunna utgå även då den försäkrades moder hushållar för denne utan att ha omvårdnad om minderåriga barn.

Under alla förhållanden torde införande av ett föräldratillägg inom arbetslöshetsförsäkringen böra uppskjutas, till dess full klarhet vinnes i fråga om folkpensionens framtida utformning.

Arbetsgivareföreningen har under åberopande av kontrollsvårigheterna avstyrkt införandet av ett föräldratillägg.

Föredraganden. Enligt nuvarande bestämmelser kan gift kvinnlig medlem i erkänd arbetslöshetskassa icke för sin man erhålla någon förmån motsvarande det hustrutillägg, som utgår till manlig medlem. De delegerades förslag att — genom hustrutilläggets omformande till ett maketillägg — kvinnliga medlemmar i detta hänseende i princip böra likställas med manliga har vunnit nästan enhällig anslutning i remissyttrandena. Social-

vårdskommittén, som delar de delegerades uppfattning, har emellertid ansett frågan böra anstå för att upptagas i ett större sammanhang i syfte att på detta område uppnå enhetliga bestämmelser inom olika grenar av den samhällseliga hjälpverksamheten. Det synes dock uppenbart att en provisorisk reform av familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkringen ej behöver nämnvärt försvåra ett framtida införande av enhetliga regler om familjetillägg. Då därtill kommer att det av principiella och icke minst av psykologiska skäl måste anses synnerligen önskvärt att den nu existerande skillnaden mellan manliga och kvinnliga medlemmars rättigheter på detta område avlägsnas, vill jag förorda att detta sker redan nu.

Enligt nu gällande bestämmelser kan manlig medlem erhålla maketillägg även för frånskild hustru, som han fullgör underhållsskyldighet mot. Enligt de delegerades mening skulle däremot maketillägg icke utgå till kvinnlig medlem i motsvarande fall. Även om det mera sällan förekommer att en kvinna har försörjningsplikt mot sin frånskilde man, anser jag i likhet med socialstyrelsen att det av principiella skäl är angeläget att det icke heller i detta hänseende göres någon skillnad mellan manliga och kvinnliga försäkrade. I enlighet med det anförda föreslår jag, att det nuvarande hustrutillägget utbytes mot ett maketillägg som skall utgå under fullständigt enahanda förutsättningar till kvinnlig medlem som till manlig.

Beträffande hustrutillägg gäller för närvarande den inskränkningen, att tillägg icke utgår för maka eller frånskild hustru, som har förvärvsarbete motsvarande tre dagar i veckan eller därutöver eller själv uppbär daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. Enligt de delegerades förslag skulle motsvarande inskränkningar gälla i fråga om maketillägg. Vissa remissinstanser ha emellertid föreslagit ytterligare inskränkningar i rätten till maketillägg, vilka huvudsakligen skulle avse att förhindra att tillägg utgår för person som redan i annan form erhåller understöd av samhället. Socialvårdskommittén har sålunda ansett, att tillägg ej borde utgå för make, som uppbär understöd från den sociala olycksfallsförsäkringen eller folkpension eller, sedan allmän sjukförsäkring genomförts, sjukpenning från denna försäkring. En liknande princip har hävdats av socialstyrelsen.

Otvivelaktigt tala vissa skäl för de av socialstyrelsen och socialvårdskommittén ifrågasatta inskränkningarna i rätten till maketillägg. Samma skäl kunna emellertid åberopas till stöd för att understöd från annan socialförsäkringsgren bör inverka på daghjälp, något som nu icke är fallet. Dessa båda frågor torde böra prövas samtidigt. Spörsmålen synas mig emellertid vara av den art, att de icke lämpligen kunna lösas i förevarande sammanhang utan böra upptagas av socialvårdskommittén vid dess fortsatta utredningsarbete. Enligt min mening är det försvarligt att i avbidan på resultatet härav låta maketillägg — i likhet med vad för närvarande gäller beträffande hustrutillägg — utgå även i de fall då maken till en del eller, undantagsvis, helt är tillgodosedd genom andra samhällseliga understödsformer.

I detta sammanhang vill jag erinra om att för arbetslöshetsförsäkringen, så som den för närvarande är utformad, gälla överförsäkringsregler, enligt vilka summan av daghjälp och tillägg alltid kommer att understiga medlemmens normala arbetsinkomst.

Med hänsyn till det anförda kan jag för min del icke för närvarande förordna införande av ytterligare inskränkningar i rätten till maketillägg. I anslutning till vad som anförts i ett remissyttrande — det av socialstyrelsen avgivna — vill jag i detta sammanhang framhålla att, vid tillämpning av regeln om att tillägg icke skall utgå för make som utför förvärvsarbete i viss omfattning, med sådant arbete givetvis måste likställas semester och sjukledighet med sjuklön. Någon särskild författningsföreskrift härom torde icke erfordras.

Det föreslagna maketillägget synes liksom det nuvarande hustrutillägget icke böra göras obligatoriskt; införande av maketillägg får alltså bero på beslut från kassans sida. De delegerade ha förutsatt, att maketillägget liksom det nuvarande hustrutillägget skall utgöra en krona 25 öre om dagen samt att statsbidrag beträffande maketillägg skall utgå efter samma grunder som till hustrutillägg, nämligen med 75 procent. Till de delegerades förslag i dessa delar — mot vilket någon erinran icke framställts i yttrandena — vill jag lämna min anslutning.

Jag övergår härefter till frågan om införande av tillägg för husföreståndarinna. Enligt min mening är ett dylikt tillägg påkallat främst då husföreståndarinnan har omvårdnaden om medlemmens minderåriga barn. Att i sådant fall husföreståndarinetillägg bör utgå har också allmänt förordats i remissyttrandena. Emellertid synes det skäligt, att tillägg för husföreståndarinna i vissa fall utgår även om minderåriga barn ej finnas i hemmet, t. ex. då en medlem sedan längre tid tillbaka under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med en kvinna, som sköter hans hushåll, eller då en änking utan minderåriga barn anställt en husföreståndarinna för att kunna ha kvar eget hushåll. Jag håller därför före att det icke bör uppställas som ett oeftergivligt villkor för sådant tillägg att minderårigt barn finnes i hemmet.

Vid utformningen av de närmare villkoren för husföreståndarinetillägget måste man å ena sidan söka i görligaste mån skapa garantier mot missbruk av försäkringen och å andra sidan undvika alltför tyngande kontrollföreskrifter. Självfallet bör tillägg icke utgå för kvinna, med vilken en medlem lever i en tillfällig förbindelse. Ej heller synes det lämpligt att låta tillägg utgå för hushållerska, som icke har sin bostad hos den försäkrade; i sådana fall skulle det nämligen ofta vara svårt för kassorna att utöva erforderlig kontroll till förekommande av missbruk av försäkringen. En förutsättning för erhållande av tillägg bör därför vara, att kvinnan varaktigt har gemensam bostad med den försäkrade. I syfte att erhålla en enkel kontrollregel ha de delegerade föreslagit, att kvinnan skall vara kyrkoskriven hos den

försäkrade för att tillägg skall kunna utgå. Enligt min mening bör man icke uppställa en sådan ovillkorlig regel, utan möjlighet bör finnas att på annat sätt styrka, att varaktigt sammanboende föreligger. En annan sak är att kassorna i regel torde kunna godtaga ett intyg om kyrkoskrivning hos den försäkrade som bevis för att sammanboendet har varaktig karaktär; i varje fall synes sådant intyg böra kunna tillerkännas vitsord där kyrkoskrivningen skett ej alltför kort tid före arbetslöshetens inträde.

Ifrågavarande tillägg synes vidare böra utgå endast i sådana fall, där den försäkrade svarar för försörjningen av husföreståndarinnan. Jag finner därför i likhet med socialstyrelsen att som villkor för tillägg — utöver krav på varaktigt sammanboende — bör föreskrivas, att kvinnan har sin huvudsakliga försörjning genom att förestå medlemmens hushåll. Såsom socialstyrelsen föreslagit bör detta förhållande styrkas genom intyg enligt de närmare föreskrifter tillsynsmyndigheten meddelar. Till följd av detta villkor torde efter folkpensionsreformens ikraftträdande tillägg endast undantagsvis komma att utgå, om kvinnan uppbär folkpension.

Enligt de delegerades förslag skulle endast manlig kassamedlem kunna få tillägg för husföreståndarinna. Även om frågan icke torde ha någon större praktisk betydelse anser jag dock — i likhet med socialstyrelsen och socialvårdskommittén — principiella skäl tala för att kvinnlig medlem även i detta hänseende likställas med manlig. Tillägg bör alltså enligt min mening utgå exempelvis till en änka med minderåriga barn, vilken anställt en kvinna för att sköta barnen och hushållet.

Ingen bör samtidigt äga uppbära både maketillägg och husföreståndarinnetillägg. Det synes lämpligt att i överensstämmelse med vad de delegerade föreslagit föreskriva, att husföreståndarinnetillägg aldrig skall kunna utgå till gift försäkrad, även om han undantagsvis skulle ha husföreståndarinna. Som förutsättning för fränskilds rätt till husföreståndarinnetillägg torde böra gälla, att han icke faktiskt uppbär maketillägg för sin fränskilda make. I sistnämnda fall kommer alltså i viss mån att föreligga en valrätt mellan maketillägg och husföreståndarinnetillägg.

De inskränkningar som skola förekomma i fråga om rätt till maketillägg torde böra erhålla motsvarande tillämpning beträffande husföreståndarinnetillägget. När tillägg skall kunna utgå även i de fall där ett verkligt anställningsförhållande föreligger, måste emellertid i författningstexten angivas, att hushållsarbete i medlemmens hem icke räknas som förvärvsarbete. Nyssberörda inskränkningar komma uppenbarligen att få ringa praktisk betydelse i fråga om tillägg för en husföreståndarinna på grund av det primära villkoret att hon skall ha sin huvudsakliga försörjning genom att förestå medlemmens hushåll.

Husföreståndarinnetillägget torde liksom maketillägget böra vara fakultativt. En förutsättning för införande av husföreståndarinnetillägg bör givetvis vara att maketillägg utgår i kassan. Beträffande husföreståndarinnetill-

läggets belopp och statsbidrag till detsamma torde enahanda bestämmelser böra gälla som i fråga om maketillägget.

I fråga om lämpligheten av de delegerades förslag att införa föräldratillägg äro meningarna bland remissinstanserna delade. Sedan den i år beslutade reformen av folkpensioneringen trätt i kraft torde, såsom socialstyrelsen och socialvårdskommittén framhållit, behov av tillägg för fader endast undantagsvis komma att föreligga. Även behovet av tillägg för moder lär komma att minska, om ock icke i samma grad som beträffande fader. Som socialstyrelsen påpekar förekommer det ej sällan, att moder som icke är berättigad till folkpension — hon har t. ex. blivit änka i 40- à 50-årsåldern — erhåller sin huvudsakliga försörjning genom att hushålla för ett eller flera barn. Enligt de av mig förordade bestämmelserna om husföreståndarinnetillägg kommer i flertalet av dessa fall sådant tillägg att utgå för modern. För närvarande förekommer föräldratillägg endast i vissa behovsprövade hjälpformer men däremot icke inom någon socialförsäkringsgren. Enligt min mening är det icke lämpligt att under pågående utredningsarbete införa en ny understödsform, vilken skulle få betydelse endast i ett fåtal fall, helst som denna understödsform synes vara förbunden med åtskilliga nackdelar. Tillsynsmyndigheten, socialstyrelsen, har sålunda i sitt yttrande över förslaget bland annat framhållit, att föräldratillägg torde bli svårhanterligt och svårkontrollerbart. På grund av vad sålunda anförts är jag icke beredd att för närvarande tillmötesgå de delegerades framställning på denna punkt.

De föreslagna reglerna om maketillägg och husföreståndarinnetillägg medföra vissa ändringar i 17 § arbetslöshetskasseförordningen samt i förordningarna om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor och om kristillägg å daghjälp från sådana kassor. Det synes lämpligt att införa begreppet familjetillägg som en gemensam benämning för barntillägg, maketillägg och husföreståndarinnetillägg. Bestämmelserna om barntilläggs och hustrutilläggs belopp återfinnas för närvarande i en särskild förordning (SFS 1944: 778). Det synes vara mest praktiskt att i stället för att ersätta denna förordning med en ny förordning om familjetilläggens belopp införa i detta hänseende erforderliga bestämmelser i 20 § 2 mom. arbetslöshetskasseförordningen. Såsom socialstyrelsen påpekat torde införandet av husföreståndarinnetillägg böra medföra en sådan utvidgning av familjeförsörjarebegreppet i 20 § 1 mom. tredje stycket, att den som är berättigad till husföreståndarinnetillägg kommer att räknas såsom familjeförsörjare vid överförsäkringsreglernas tillämpning.

Korttidsreglerna.

Gällande bestämmelser. Enligt 20 § 4 mom. arbetslöshetskassaförordningen äger kassa i sina stadgar föreskriva, att daghjälp icke må utgå till medlem, som på grund av driftinskränkning vid det företag, där han förlöpande är anställd, har arbetat ett mindre antal dagar än vid full drift är vanligt. Har sådan föreskrift icke meddelats, skall vid driftinskränkning det antal dagar under varje vecka, för vilka kassamedlemmen eljest varit berättigad till daghjälp, minskas med en. Tillsynsmyndigheten — socialstyrelsen — äger dock för viss kassa medgiva att denna begränsning av understödsrätten vid driftinskränkning skall tillämpas endast i fråga om s. k. organiserat korttidsarbete, vid vilket arbetsgivaren i förväg kungjort plan för arbetets fortsatta bedrivande. Begränsningen skall vidare icke ske efter en arbetsperiod, som överstiger 24 dagar. Det är vidare att märka, att bestämmelsernas avfattning gör, att någon inskränkning av understödsrätten icke gäller i det fall, då en försäkrad har tillfälliga kortvariga arbeten hos olika arbetsgivare. Slutligen må framhållas, att inget som helst understöd utgår då arbetstidsförkortning sker i form av minskning med en eller flera timmar av arbetstiden för dag.

Framställningen. De delegerade ha i sin framställning upplyst, att i enlighet med huvudreglerna i 20 § 4 mom. arbetslöshetskassaförordningen flertalet kassor utgäve understöd vid korttidsarbetslöshet, ehuru med viss begränsning. Endast i fråga om en av kassorna (industritjänstemännens) medgäve stadgarna generellt icke någon rätt till understöd vid korttidsarbetslöshet. I fyra kassor hade inskränkning av understödsrätten föreskrivits endast vid organiserat korttidsarbete.

I framställningen har härefter anförts följande.

Korttidsreglerna inom arbetslöshetsförsäkringen äro i det stora hela av obligatorisk karaktär. Detta torde främst ha sin grund däri, att de i sådant arbete sysselsätta kassamedlemmarna dock uppbära viss arbetsförtjänst och därigenom äro förhållandevis bättre ställda än de helt arbetslösa; det har därför ur behovssynpunkt ansetts skäligt att föreskriva en viss begränsning av understödsrätten för de korttidsarbetslösa på så sätt, att understöd till dem i regel icke får utgå för samtliga arbetsfria dagar, utan *en* eljest understödsberättigad dag per vecka bortfaller. Vid utformningen av hithörande bestämmelser torde dock hänsyn även ha tagits till kassornas ekonomiska förhållanden vid förekommande korttidsarbetslöshet bland medlemmarna.

Efter hand har emellertid från det stora flertalet kassor uttryckts allt starkare önskemål om ett avskaffande av föreskrifterna om korttidsavdrag. Man har därvid framför allt gjort gällande, att tillämpningen av dessa bestämmelser i regel medför stora praktiska svårigheter och därigenom ett avsevärt merarbete för kassornas funktionärer, speciellt de lokala redogörarna. Därjämte har anförts den mera principiella synpunkten, att om kassaunder-

stödet är avsett att utgöra viss kompensation för inkomstbortfall på grund av arbetslöshet, så bör understödet inom ramen av gällande bestämmelser utgå för *varje* arbetslös dag, oavsett om arbetslösheten är sammanhängande eller av mera intermitterent karaktär. Slutligen har även framhållits, att kassorna genom den fortgående ökade fondbildningen i det stora hela ha erhållit en mera stabil ekonomisk grundval och därigenom numera ansetts böra vara i stånd att utan höjda medlemsavgifter bära den med avdragsreglernas upphävande sannolikt uppkommande kostnadsstegringen i vissa fall för understödsverksamheten.

De delegerade ha tagit dessa spörsmål under övernående och därvid funnit starka skäl tala för att förorda en kraftig uppmjukning av korttidsavdragsreglerna. Dock ha de därvid icke ansett sig böra gå så långt som att föreslå ett fullständigt upphävande av dessa bestämmelser i arbetslöshetskasseförordningen. Det kan nämligen tänkas, att vissa kassor av ekonomiska eller andra särskilda skäl önska bibehålla dylika inskränkningar. Med hänsyn härtill synes den lämpliga vägen vara, att det hittillsvarande *tvånget* för kassorna att tillämpa sådana avdrag avskaffas och ersättes med en möjlighet enligt förordningen för envar kassa att i sina stadgar *frivilligt* införa föreskrifter om begränsning av understödsrätten vid korttidsarbete.

Till ytterligare motivering för det sålunda framlagda förslaget har i framställningen anförts, att införandet av en generellt obegränsad understödsrätt vid korttidsarbete åtminstone i en del fall kunde väntas befrämja en icke önskvärd konservering av dylika former av driftinskränkning. Även detta skäl talade för att det principiellt borde överlämnas åt kassorna själva att med hänsyn till omständigheterna eventuellt tillämpa korttidsavdrag. Den möjligheten hade också uppmärksamrats, att en kassa, som tillfälligt drabbades av en mera utbredd arbetslöshet bland medlemmarna eller av annan anledning komme på ekonomiskt obestånd och fördenskull kunde se sig nödsakad att tillgripa i normalstadgarna förutsatta extra åtgärder i form av nedsättning av daghjälpens storlek eller minskning av understöd tidens längd, därvid såsom en provisorisk anordning borde kunna införa även korttidsavdrag. Erfarenheten gäve vid handen, att ett dylikt avdrag vid mera omfattande korttidsarbetslöshet verkade förhållandevis kraftigt begränsande på kassans utgifter för understöd.

I framställningen har till behandling upptagits jämväl frågan om möjligheten att införa rätt till understöd åt de försäkrade vid arbetstidsförkortning i form av inskränkning av den dagliga arbetstiden. Härom har anförts följande.

Principiellt sett måste det anses rättvist och rimligt, att rätten till viss kompensation vid inkomstbortfall till följd av arbetslöshet — vilken rätt fastställts i arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen — bör föreligga även i det fall, då den normalt förekommande arbetsdagen vid ett företag regelmässigt avkortas med en eller flera timmar. Tekniskt sett uppkommer då svårigheten att erhålla ett jämförbart mått på den arbetade respektive arbetslösa tiden, räknat i dagar per kalendervecka. Därvid kan man möjligen tänka sig en metod, varigenom den av varje enskild försäkrad fullgjorda sammanlagda arbetstiden per vecka omräknas till arbetsdagar och återstående da-

gar således bli arbetslösa dagar. Konkreta förslag till ett sådant omräkningsförfarande ha även diskuterats.

Vid närmare undersökning av hithörande spörsmål ha de delegerade emellertid funnit, att en utvidgning av försäkringsskyddet till att omfatta även här ifrågavarande form av korttidsarbetslöshet skulle medföra konsekvenser i fråga om försäkringens principer och arbetsmetoder, vilkas klariäggande befunnits tidskrävande. Med hänsyn härtill ha de delegerade för närvarande ansett sig böra avstå från att göra något positivt förslag i sådan riktning. Enär en utsträckning av understödsrätten även till dylika fall dock måste anses ur de försäkrades synpunkt riktig och berättigad, förordas en utredning i denna fråga. De delegerade tillstyrka alltså en sådan utredning men vilja samtidigt understryka angelägenheten av att behandlingen av de nu framlagda förslagen om olika lagändringar m. m. icke därigenom fördröjes.

Yttrandena. *Socialstyrelsen* har efter en ingående redogörelse för tillkomsten av reglerna om korttidsavdrag och dessas senare utveckling samt innehållet av kassornas stadgar i ifrågavarande avseende anfört, att i flertalet kassor bestämmelserna tillämpades på sådant sätt, att efter genomgången karenstid understödet vid korttidsarbete hos den ordinarie arbetsgivaren indroges för den arbetslösa dag, som följer närmast efter en arbetsperiod om längst tjugufyra dagar, dock för högst en dag per vecka. Här efter har styrelsen anfört följande.

Det torde utan överdrift kunna sägas, att få av de bestämmelser, som reglera arbetslöshetskassornas verksamhet, äro så svårtolkade och ohanterliga i den praktiska tillämpningen som dessa korttidsbestämmelser. Följden harav blir ofta den, att redogörarnas och övriga kassafunktionärers uppmärksamhet vändes från andra problem, vilka i och för sig ha större betydelse för försäkringen.

Redan tolkningen av det i författningstexten förekommande ordet »driftinskränkning» föranleder svårigheter. Understundom kan nämligen göras gällande, att korttidsarbetet icke är beroende av en driftinskränkning utan snarare av en driftutvidgning vissa dagar i veckan, såsom exempelvis vid veckoslutet inom handeln. Även fastställandet av det löretag, där den försäkrade »fortlöpande är anställd», kan i vissa fall vara vanskligt.

Tillämpningen av nu gällande korttidsregler kan vidare i en del fall leda till ganska orimliga konsekvenser. Om någon exempelvis av sin ordinarie arbetsgivare tillfälligt inkallas till arbete under endast en dag, förlorar han understödet icke blott för denna dag, varom intet är att säga, utan också för närmast efterföljande arbetslösa dag. Förtjänar den försäkrade i detta fall 10 kronor på arbetet och utgör hans sammanlagda understöd från arbetslöshetskassan 8 kronor per dag eller 16 kronor för båda dagarna, förlorar han således 6 kronor på att arbeta. En sådan påföljd kan självfallet icke vara ägnad att stimulera berörda kassamedlemmar till arbetsvillighet.

Överhuvud ter sig korttidsavdraget för den enskilde medlemmen, som blir underkastad detsamma, lätt såsom en orättvis och obegräplig inskränkning i hans understödsrätt. Detta framhåves ytterligare därigenom, att korttidsarbete i allmänhet förekommer endast inom en relativt obetydlig sektor av arbetslivet och att endast en del av denna sektor beröres av korttidsavdraget. Därigenom kommer detta avdrag ofta att drabba de försäkrade ytterst

slumpvis. Vidare synes det i försäkringslagstiftningens förarbeten anförda motivet för korttidsavdrag, nämligen att en kassamedlem vid korttidsarbete är i mindre behov av understöd än den helt arbetslöse, icke vara hållbart i fråga om sådant arbete som omfattar endast en eller ett par dagar i veckan.

Bestämmelserna om korttidsavdrag vid driftinskränkning hos den ordinarie arbetsgivaren kunna däremot ha sitt berättigande, då arbetet är fördelat på ganska regelbundet återkommande och relativt långvariga arbetstillfällen. Inkomstbortfallet blir härvid ofta obetydligt och understödsbehovet ringa. Lägges denna motivering till grund för korttidsavdraget, synes det emellertid vara en inkonsekvens, att avdrag drabbar endast den, som har arbete hos ordinarie arbetsgivaren. En försäkrad, som arbetar periodvis hos andra arbetsgivare, är icke underkastad ifrågakommande inskränkning i understödsrätten, trots att avdrag i enlighet med behovsprövningsprincipen rätteligen borde ske.

Då således behovsprincipen enligt nuvarande bestämmelser icke kommit till generell tillämpning, uppställer sig frågan, huruvida denna för en försäkring egentligen främmande princip i fortsättningen ändock bör bibehållas i arbetslöshetsförsäkringen. Socialstyrelsen finner sig böra förorda, att man nu frångår denna regel, med hänsyn till de svårigheter och de orättvisor, som uppkomma vid dess omsättande i praktiken. En fortsatt tillämpning av reglerna om korttidsavdrag bör ifrågakomma endast då den visar sig vara nödvändig av andra skäl. Sådana kunna anses vara förhanden, då korttidsarbetet antingen leder till en icke rationell fördelning av den tillgängliga arbetskraften på arbetsmarknaden eller visar sig leda till en understödsutgivning, som överstiger en arbetslöshetskassas ekonomiska resurser, så att en inskränkning av understödsrätten måste ifrågasättas.

Oavsett vad här anförts synes man under alla förhållanden böra bibehålla korttidsbestämmelserna vid driftinskränkningar av så ringa omfattning, att den arbetslösa tiden uppgår till endast en dag i veckan. Det är nämligen en riktig och vedertagen försäkringsteknisk princip, att den försäkrade själv bör svara för s. k. bagatellsador. Med hänsyn härtill borde vid fem dagars arbetsvecka icke föreligga rätt till understöd. Ett stadgande härom skulle också vara lätt att tillämpa. Emellertid kan det i viss mån leda till samma icke önskvärda konsekvenser, som uppkomma med nuvarande korttidsregler, nämligen att den som arbetar fem dagar i veckan kan få mindre inkomst än en medlem, som arbetar blott fyra dagar i veckan, när den förstnämnde endast erhåller arbetsinkomster för fem dagar, medan den sistnämnde får uppbära fyra dagars arbetsinkomst samt två dagars understöd från arbetslöshetskassan. En annan svaghet hos den nu föreslagna bestämmelsen är, att den inbjuder de försäkrade till att försöka »arrangera» arbetstiden så att arbetslösheten koncentreras och högsta möjliga understöd kan utgå.

Socialstyrelsen har härefter förklarat sig kunna tillstyrka borttagande av den generella föreskriften om inskränkning av understödsrätten vid korttidsarbete hos den ordinarie arbetsgivaren, men icke kunna godtaga delegerades förslag att det nuvarande tvånget för en kassa att tillämpa korttidsavdrag skulle utbytas mot en rätt för envar kassa att frivilligt införa föreskrifter om en dylik begränsning av understödsrätten. Detta skulle nämligen enligt styrelsens uppfattning leda till att alla kassor förr eller senare finge slopa korttidsreglerna, vare sig detta vore sakligt befogat eller ej. I de

kassor, vilka av ekonomiska eller andra skäl funne sig böra bibehålla sådana regler, skulle nämligen medlemmarna i sitt krav på likställighet i detta hänseende med andra kassors medlemmar komma att utöva ett sådant tryck på kassans ledning, att korttidsreglerna säkerligen komme att avskaffas även i dessa fall. Uppmjukningen av de nuvarande bestämmelserna borde därför i stället ske på det sättet, att socialstyrelsen medgåves rätt att i fall, när så kunde anses befogat, meddela dispens från bestämmelserna om korttidsavdrag.

Rörande den närmare innebörden av detta förslag har i yttrandet anförts.

Vid denna dispensgivning bör det ankomma på styrelsen att tillse, att kostnadsökningen i samband med korttidsavdragets borttagande icke kan antagas utgöra något hot mot kassans ekonomi. Säsom villkor för dylik dispens bör styrelsen även uppställa krav på intagande i kassans stadgar av föreskrifter, som förhindra, att understöd utgår vid sådan driftinskränkning, som är fastslagen i avtal eller är en följd av annan överenskommelse mellan arbetsgivare och kassamedlem, såsom exempelvis förekommer inom måleriyrket i fråga om fem dagars arbetsvecka under vintern. Även i andra fall bör socialstyrelsen ha rätt att såsom en mellanform mellan nuvarande avdragsinstitut och ett fullständigt slopande därav, då omständigheterna så påkalla, kräva införande av bestämmelse i kassans stadgar, att understöd ej må utgå vid arbete under fem av veckans dagar.

Den rätt att meddela dispens från korttidsavdrag vid driftinskränkning hos den ordinarie arbetsgivaren, som tillsynsmyndigheten alltså föreslagits skola erhålla, måste innebära befogenhet för tillsynsmyndigheten att, då förhållandena så påfordra, återkalla dispensen och därmed ålägga vederbörande kassa skyldighet att tillsviðare eller för viss tid helt eller delvis tilllämpa korttidsavdrag. En dylik åtgärd kan motiveras exempelvis av kassans ekonomiska ställning eller av en mera allmän tendens till konservering av sådant korttidsarbete som av ekonomiska, arbetsmarknadstekniska eller sociala skäl måste betraktas såsom icke önskvärt.

Om de ekonomiska konsekvenserna av korttidsavdragets slopande har socialstyrelsen anført följande.

Att beräkna merkostnaderna för borttagande av korttidsavdraget är icke möjligt, enär desamma äro intimt beroende av konjunkturerna på arbetsmarknaden och utformningen av den framtida ekonomiska politiken. Under tider av god sysselsättning torde dessa merkostnader bli relativt begränsade, enär korttidsarbete då endast förekommer i undantagsfall. Vid stor arbetslöshet torde däremot kostnaderna kunna uppgå till betydande belopp. Därest önskemålet om »full sysselsättning» i mera avsevärd grad realiseras, torde de ekonomiska riskerna av korttidsavdragets borttagande i framtiden bli relativt begränsade. Om nuvarande arbetsmarknadsläge kan i huvudsak bibehållas något år framåt, komma statsbidragskostnaderna för närmaste budgetåret icke att röna något nämnvärt inflytande av den här ifrågasatta ändringen av lagstiftningen.

Beträffande frågan om införande av understödsrätt vid arbetstidsförkortning i form av den dagliga arbetstiden har socialstyrelsen uttalat, att man här komme in på problem, vilka erbjöde stora principiella och praktiska

svårigheter. Å andra sidan kunde man icke komma ifrån den orättvisa, som låge däri att medlemmar, vilka finge korttidsarbetet fördelat på alla veckans dagar, icke erhöle något understöd från arbetslöshetskassan, medan deras kamrater, som kanske hade samma arbetstid per vecka, men koncentrerad till vissa dagar, erhöle sådant understöd. Borttoges korttidsavdraget, komme denna olikhet att ytterligare framträda. Det vore en följdriktig utveckling av arbetslöshetsförsäkringen att sörja för att ersättning utginge vid varje mera betydande inkomstbortfall. Även om driftinskränkning med per dag reducerad arbetstid förekomme endast i ringa omfattning, ansåge styrelsen frågan vara av sådan vikt att den borde bli föremål för den av de delegerade förordade utredningen.

Arbetsmarknadskommisionen har i sistnämnda hänseende erinrat om att kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering hemställt om uppdrag åt socialstyrelsen att utarbeta förslag till åtgärder för bättre skydd än hittills mot inkomstbortfall vid korttidsarbete, vilken hemställan arbetsmarknadskommisionen i avgivet yttrande tillstyrkt. En sådan utredning torde komma att omfatta även frågan om understöd vid arbetstidsförkortning i form av minskning av den dagliga arbetstiden. I övrigt har i arbetsmarknadskommisionens yttrande i här förevarande avseende endast framhållits att de för den statliga arbetslöshetshjälpen tillämpade karensföreskrifterna i visst avseende medförde förmånligare resultat än de för arbetslöshetsförsäkringen gällande reglerna. Nämnda karensföreskrifter förutsatte arbetslöshet, som varat minst sex arbetsdagar efter det ansökan om arbetslöshetshjälp gjorts. Skulle därefter tillfälliga arbeten infalla under en understödsperiod utginge ej understöd för de dagar, under vilka arbete utförts. Huruvida och i vilken omfattning ny karenstid skulle påfordras prövades av arbetslöshetsnämnden från fall till fall. Någon föreskrift att antalet dagar under varje vecka, för vilka understöd skulle utgå, skulle minskas med en, funnes således icke. Å andra sidan saknades den i arbetslöshetsförsäkringen föreliggande möjligheten att fördela karenperioden på en 14-dagarsperiod. Ingen möjlighet funnes fördenskull att erhålla understöd från arbetslöshetsnämnden vid organiserat korttidsarbete.

Socialvårdskommittén har avstyrkt att korttidsreglerna inom arbetslöshetsförsäkringen slopas och har därvid anfört följande.

Begränsningen av understödsrätten vid korttidsarbete har tillkommit av den anledningen, att korttidsarbetarna åtnjuta viss inkomst av arbete. Det har ansetts, att de med hänsyn härtill icke äro i behov av samma understöd som de, vilka helt sakna arbetsinkomst. I realiteten har här ägt rum en viss bedömning av den arbetslöses behov av understöd. Begränsningen av understödsrätten ansågs nödvändig redan vid den frivilliga försäkringens införande, trots att man vid denna tid utgick från väsentligt lägre understödsbelopp än de, vilka för närvarande förekomma inom den frivilliga försäkringen.

Vid bedömandet av denna fråga måste den största hänsyn tagas till det förhållandet, att borttagandet av korttidsavdraget kommer att skapa en tendens till konservering av driftinskränkningar. Detta framhålles även i den remitterade framställningen. Ur arbetsgivaresynpunkt är införandet av korttidsarbete ofta en önskvärd utväg. Arbetsgivaren undviker avskedanden, samtidigt som det är möjligt för honom att hålla arbetsstyrkan samlad. Erhålla vidare de anställda endast obetydligt reducerade inkomster, kommer icke heller från deras sida intresse att finnas för ökad sysselsättning. Det torde vara onödigt att i detta sammanhang närmare utveckla betydelsen av att all tillgänglig arbetskraft blir effektivt utnyttjad och att en socialförsäkring icke får lägga hinder i vägen härför.

Emellertid medföra korttidsavdragen stundom en förhållandevis kraftig och för de försäkrade kännbar nedskärning av understöden. Detta är särskilt förhållandet vid korttidsarbete av längre varaktighet. Vidare föreligga emellanåt möjligheter för arbetsgivaren och de anställda att genom överenskommelser rörande korttidsarbetets fördelning i viss utsträckning undvika korttidsavdrag. Detta är icke tillfredsställande.

Att lösa ifrågakvarande svårigheter genom ett generellt slopande av korttidsavdragen kan kommittén icke tillstyrka. Som framgår av det föregående, kan detta få allvarliga följdverkningar, som icke synas ha blivit tillräckligt beaktade i den remitterade framställningen.

På denna punkt är det nödvändigt taga hänsyn till det pågående arbetet med den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Inom denna komma korttidsbestämmelserna att få väsentligt större betydelse än inom den nuvarande försäkringen. Det är icke försvarligt att på denna viktiga punkt föregripa det pågående lagstiftningsarbetet. Visserligen skulle man kunna överväga att införa vissa mindre ändringar i de gällande bestämmelserna i avsikt att i varje fall i viss utsträckning tillgodose de delegerades önsningar. Då emellertid korttidsarbete för närvarande icke förekommer i större utsträckning och då såsom nämnts det är av största betydelse att bestämmelserna utformas under beaktande av de inom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring rådande förhållandena, får kommittén avstyrka de delegerades förslag på denna punkt.

Även förslaget om utredning angående möjligheten att införa rätt till understöd vid driftinskränkning i form av förkortning av den dagliga arbetstiden har avstyrkts av socialvårdskommittén, som härutinnan anfört följande.

Under arbetet med den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen har kommittén ingående undersökt förevarande spörsmål. Kommittén, som ännu icke tagit slutlig ståndpunkt till detta problem, har dock funnit följande lösning möjlig att genomföra. Vid en per dag nedskuren arbetstid kan daghjälp utgå, under förutsättning att den sammanlagda arbetstiden under veckan högst uppgår till 26 timmar. Den arbetade tiden evalveras till arbetade dagar genom division med 8. På så sätt beräknat antal arbetslösa dagar bli understödsberättigade enligt de för närvarande för vanligt korttidsarbete gällande reglerna.

Kommittén har i förevarande sammanhang övervägt, huruvida möjligheter föreligga, att inom den frivilliga försäkringen införa bestämmelser av liknande natur. Emellertid finnas vissa tekniska hinder härför. Ett realiserande av en dylik utvidgning av understödsrätten förutsätter en mera pre-

ciserad definition av arbetslöshetsbegreppet än den som finnes i nu gällande lagstiftning. Vad den obligatoriska försäkringen beträffar, har kommittén för avsikt att framlägga förslag till bestämmelser på denna punkt. Med hänsyn härtill får kommittén avstyrka förslaget om utredning.

Jämväl *arbetsgivareföreningen* har avstyrkt de delegerades förslag i nu ifrågavarande avseenden. Enligt föreningens mening skulle ett slopande av reglerna om korttidsavdrag sannolikt medverka till en konservering av partiell arbetslöshet. Därest förhållandena inom en näringsgren bleve sådana att företagen införde organiserat korttidsarbete eller det inom en bransch eller ett företag inträffade ofta återkommande korttidsarbete, vore det önskvärt att en del av arbetsstyrkan sökte sig över till annan verksamhet. Med den brist på arbetskraft, som för närvarande rådde och för avsevärd tid framåt komme att råda borde man undvika alla åtgärder som verkade hindrande på arbetskraftens rörlighet. I stället för att överväga uppmjukning av bestämmelserna om korttidsavdrag borde man skärpa dessa bestämmelser. Av samma skäl toge föreningen avstånd från tanken, att understöd skulle kunna utgå även vid inskränkning av den dagliga arbetstiden men med bibehållande av arbete under veckans samtliga arbetsdagar.

Föredraganden. De delegerade ha föreslagit, att den nu i visst avseende föreskrivna *skyldigheten* för kassorna att tillämpa korttidsavdrag — d. v. s. att vid partiell arbetslöshet till följd av driftinskränkning i regel minska det antal dagar, för vilka daghjälp eljest skolat utgå, med en dag i veckan — ersättes med en bestämmelse som medger kassa *rätt* att i sina stadgar införa begränsning av understödsrätten vid korttidsarbete. Jag finner i likhet med de delegerade och flertalet remissorgan vägande skäl tala för en uppmjukning av den nu gällande regeln. Särskilt har framhållits, att kassamedlemmarna allmänt uppfattade korttidsavdraget som en orättvis inskränkning i rätten att för varje arbetslös dag erhålla kompensation för inkomstbortfallet samt att det till stöd för korttidsavdragets införande åberopade förhållandet, att behovet av understöd vore mindre vid korttidsarbetslöshet än vid fullständig arbetslöshet, icke ägde giltighet vid långvarigt korttidsarbete, särskilt om arbetet vore inskränkt till ett par dagar i veckan. Vidare har pekats på de administrativa svårigheter, som vore förbundna med tillämpningen av reglerna om korttidsavdrag. Såsom betonats redan i framställningen och med särskilt eftertryck utvecklats i några av yttrandena kan emellertid ett fullständigt slopande av avdragsregeln komma att medföra allvarliga olägenheter. I detta hänseende synes man främst böra beakta, att det kan medverka till en ur samhällets synpunkt icke önskvärd konservering av korttidsarbete. Vidare kan en oinskränkt understödsgivning vid korttidsarbete under vissa förhållanden tänkas leda till ekonomiska svårigheter för en kassa. Jag ansluter mig därför till socialstyrelsens förslag att uppmjukningen av den nuvarande tvingande bestämmelsen om korttidsavdrag bör ske på det sättet, att tillsynsmyndigheten får rätt att dispensera

från bestämmelsen i fråga, när så kan anses befogat. Socialstyrelsen har i sitt yttrande närmare utvecklat de principer som enligt styrelsens mening böra tillämpas vid lämnande av sådan dispens eller återkallelse därav. Mot vad socialstyrelsen i detta hänseende uttalat har jag icke något att erinra.

Med hänsyn till det inom socialvårdskommittén pågående utredningsarbetet anser jag mig icke kunna biträda de delegerades förslag om särskild utredning angående möjligheten att införa rätt till understöd vid driftinskränkning i form av förkortning av den dagliga arbetstiden.

Karensreglerna.

Gällande bestämmelser. Såsom förutsättning för rätten att uppbära understöd från arbetslöshetskassa föreskrives i 22 § första stycket förordningen om erkända arbetslöshetskassor att den arbetslöse skall under nästföregående fjorton dagar ha varit arbetslös under sex dagar och för dessa företett intyg att han hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen sökt arbete eller att eftergift från sådan skyldighet meddelats honom. I andra stycket av samma paragraf stadgas, att kassa må i sina stadgar föreskriva längre karenstid än nu sagts, därvid tiden dock ej må bestämmas längre än till tre månader samt den tid, inom vilken karenstiden må beräknas, ej må bestämmas längre än till sex månader. Vad i första stycket stadgats skall dock alltid gälla.

Vid tillämpning av dessa bestämmelser må hänsyn ej tagas till arbetslöshet under tid, då av annan orsak understöd ej kunnat utgå. Å andra sidan gäller att i vissa fall föreskrifterna om iakttagande av karenstid icke skola äga tillämpning.

Framställningen. De delegerade ha i fråga om karensreglerna inom arbetslöshetsförsäkringen anfört, att dessa vid korttidsarbetslöshet förutsatte minst tre arbetsfria dagar i veckan för att en kassamedlem under pågående sådan arbetslöshet skulle kunna förvärva understödsrätt. Detta vore däremot i regel icke möjligt vid en inskränkning av arbetstiden till exempelvis fyra dagars arbetsvecka, en för övrigt icke ovanlig form av driftinskränkning. Endast om en därav berörd medlem redan före korttidsarbetets början varit i tillfälle att intjäna sin karenstid, kunde han alltså bli understödsberättigad under den tid arbetstidsbegränsningen varade.

I framställningen har härefter anförts följande.

Man har funnit dessa förhållanden otillfredsställande och understundom leda till att särskilda företagare vid inledandet av en korttidsarbetsperiod träffa överenskommelse med de anställda om en sådan förläggning av arbets- och arbetslöshetsdagarna i början av perioden, att karenstiden i varje fall skall kunna intjänas av de berörda arbetstagarna. Att de försäkrades understödsrätt på detta sätt skall kunna göras beroende av speciella an-

ordningar i fråga om arbetstidens förläggning, som medvetet vidtagas av vederbörande arbetsledning och de anställda, synes icke vara lämpligt och bör sålunda undvikas. Välgrundade skäl torde därför tala för att bestämmelserna om karensvillkoret i någon mån uppmjukas, med särskild tanke på de korttidsarbetslösas förhållanden.

I detta syfte ha de delegerade föreslagit sådan ändring av 22 § arbetslöshetskasseförordningen, att den tid inom vilken de sex karensdagarna skola intjänas, utökas från nuvarande fjorton dagar till tjuguen dagar. Härigenom skulle vid fyra dagars arbetsvecka karensvillkoret kunna uppfyllas under den tid korttidsarbetet påginge. Vid fem dagars arbetsvecka måste däremot även enligt de föreslagna nya bestämmelserna karenstiden vara fullgjord i förväg för att den försäkrade skulle kunna erhålla den av de delegerade föreslagna rätten till understöd för den återstående arbetsfria dagen.

Yttrandena. *Socialstyrelsen* har anfört, att bestämmelserna i 22 § arbetslöshetskasseförordningen egentligen i sig inneslöte två helt skilda villkor, nämligen dels ett karensvillkor, avsett att befria kassorna från bagatellfall, och dels ett »kontaktvillkor», avsett att tvinga den försäkrade att upprätthålla en fortlöpande förbindelse med den offentliga arbetsförmedlingen. Att karensvillkoret icke kunde uppfyllas vid korttidsarbete, när den arbetade tiden uppginge till mer än tre dagar i veckan, vore en inkonsekvens, då rätt till understöd i princip föreläge vid exempelvis fyra dagars arbetsvecka. En förlängning av karensens omslutningstid i enlighet med förslaget vore av ringa praktisk och ekonomisk betydelse för arbetslöshetsförsäkringen, då i det avgjort största antalet fall karensvillkoret uppfylldes genom en samlad sexdagarsperiod vid arbetslöshetens början. Styrelsen tillstyrkte sålunda förslaget om en förlängning av karensens omslutningstid.

Styrelsen har härefter anfört följande.

I delegerades framställning har berörts endast det normala fallet att karenstiden utgöres av sex dagar, vilka skola infalla under loppet av fjorton dagar. Arbetslöshetskasseförordningen (22 § andra stycket) ger emellertid möjlighet för arbetslöshetskassa att i sina stadgar föreskriva viss längre karenstid, dock ej längre än tre månader, vilka ej må omslutas av mer än sex månader. Endast några få kassor ha emellertid begagnat denna möjlighet och sålunda föreskrivit, att karenstiden skall utgöra tolv dagar under loppet av de senaste tjuguatta dagarna. Förlänges omslutningstiden för karensen i enlighet med delegerades förslag, synes motsvarande förlängning böra ske även i sistnämnda fall. Detta torde dock kunna genomföras inom ramen av nu gällande bestämmelser.

Tillämpas längre karenstid än sex dagar, skall dock enligt nuvarande bestämmelser alltid gälla, att daghjälp icke må utgå med mindre sex arbetslösa dagar förekommit under de nästföregående fjorton dagarna. Detta dubbla villkor att karenstiden skall utgöras av ett visst antal dagar samti-

digt som att en del av dessa dagar skall infalla under viss tid har både för de försäkrade och kassornas funktionärer visat sig svårt att tillämpa. Redan kravet på en längre karenstid innebär en skärpning av understödsvillkoren, varför det icke synes styrelsen nödvändigt att därutöver fordra, att även vid den längre karenstiden sex arbetslöshetsdagar skola infalla under viss begränsad tid. Bestämmelsen saknar praktisk betydelse, och ett borttagande av densamma skulle väsentligt förenkla karensreglernas tillämpning i därav berörda kassor. Med den utformning, som det s. k. kontaktvillkoret av styrelsen föreslås skola erhålla, föreligger icke heller ur denna synpunkt skäl att bibehålla ifrågavarande bestämmelse.

Beträffande det av styrelsen omnämnda »kontaktvillkoret» har styrelsen anfört följande.

Genom kravet på att daghjälp icke kan utgå till medlem med mindre han företett intyg om att han hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen sökt arbete för minst sex av de senaste fjorton dagarna — ett villkor, som skall uppfyllas för varje understödsdag — har man velat skapa garanti för att en viss kontakt utan alltför stora tidsintervall upprätthålles mellan arbetsförmedlingen och den arbetslöse kassamedlemmen. Uppfyller en medlem icke detta villkor, förlorar han understödsrätten och måste genomgå ny karenstid, därest icke något av de i arbetslöshetskasseförordningen (22 § tredje stycket) och arbetslöshetskassornas stadgar angivna undantagen föreligger. Syftet med denna kontakt är dels att underlätta förmedlingens möjligheter att åter skaffa den försäkrade arbete, dels att förhindra denne att med bibehållen karens undvika att besöka arbetsförmedlingen, då denna kan erbjuda honom ur hans synpunkt icke önskvärda arbetstillfällen. Dessa arbetstillfällen kunna ju vara av så starkt säsongmässig karaktär, att de föreligga endast under en begränsad tid. Styrelsen är mycket tveksam gentemot en uppmjukning av gällande bestämmelser i sist berörda hänseende. En förändring av karensens omslutningstid synes emellertid kunna företagas även med bibehållande av sistnämnda bestämmelser. Detta kräver emellertid, att de båda villkoren klart särskiljas, såväl i arbetslöshetskasseförordningen som i arbetslöshetskassornas stadgar. Kontaktvillkoret skulle då erhålla formen av en föreskrift om att karensvillkoret ånyo skall fullgöras, därest utan godtagbara skäl en mera betydande lucka föreligger mellan två dagar, för vilka förmedlingen lämnat intyg om arbetsansökan.

På grund av det anförda har socialstyrelsen föreslagit, att kontaktvillkoret skulle erhålla den utformningen att en försäkrad med de i arbetslöshetskasseförordningen angivna undantagen skulle genomgå ny karenstid, därest mer än sex dagar (söndagar ej inräknade) komme att ligga mellan två av arbetsförmedlingen arbetslöshetsmarkerade dagar. Härom har styrelsen ytterligare anfört följande.

Detta särskiljande av karensvillkoret från kontaktvillkoret skulle innebära ett välbehövt förtydligande av här ifrågavarande bestämmelser. Styrelsen vill dock icke överbetona värdet av kontaktvillkoret. I allmänhet ligger det i de försäkrades eget intresse att utan sådant villkor hålla en obruten kontakt med arbetsförmedlingen. De fall, då kassamedlem måst genomgå ny karens på grund av att kontaktvillkoret icke uppfylles, ha säkerligen hittills ej uppgått till något större antal. Att bibehålla den nuva-

rande konstruktionen av kontaktvillkoret, ehuru med användande av tjuguen dagars omslutningstid, skulle därför ur ekonomisk synpunkt innebära en tämligen betydelselös ändring. Här gäller det emellertid främst att komma till rätta med vissa ur principiell synpunkt icke önskvärda företeelser.

Socialvårdskommittén har förklarat sig i likhet med de delegerade anse det otillfredsställande, att karenstidens bestämmelserna förhindra utgivande av understöd vid en till fyra dagar begränsad arbetsvecka, trots att lagstiftningen medgäve understöd i detta fall. Kommittén har emellertid icke ansett skäl föreligga att på föreslaget sätt uppmjuka karenstidens bestämmelserna för samtliga försäkrade. Syftet med de delegerades förslag kunde nämligen uppnås på ett enklare sätt och utan att man till övervägande behövde upptaga den ur allmänna och ekonomiska synpunkter betydelsefulla frågan om en uppmjukning av karensvillkoret för samtliga försäkrade. Hinder mötte nämligen icke att för korttidsarbetare införa en speciell bestämmelse av innebörd att karenstiden vid en till fyra dagar nedskuren arbetsvecka skulle kunna fullgöras inom tre veckor.

Kommittén har tillagt, att även ett annat skäl talade för att i detta sammanhang begränsa sig till att införa en specialbestämmelse för korttidsarbetare. Karensvillkorets utformning vore av mycket stor betydelse för den obligatoriska försäkringen. Även på denna punkt vore det synnerligen angeläget att icke föregripa de pågående och förhållandevis snart slutförda arbetena med den obligatoriska försäkringens utformning.

Arbetsgivareföreningen har likaledes avstyrkt vad de delegerade i här förevarande avseende föreslagit under åberopande av samma skäl, som föranlett föreningen att avstyrka förslaget om en uppmjukning av reglerna för korttidsavdrag, nämligen att man här åstadkomme ett incitament att konservera arbetslöshet.

Föredraganden. Enligt nu gällande bestämmelser måste karenstiden — sex arbetslösa dagar — uppnås inom en fjortondagarsperiod. Till följd av denna regel kan understöd icke utgå vid korttidsarbete som omfattar fyra dagar i veckan, såvida icke karenstiden genomgått före korttidsarbetets början eller arbetsgivaren går med på att under de första fjorton dagarna av korttidsarbetsperioden förlägga arbetet så, att sex arbetslösa dagar infalla under denna tid. De delegerade ha — i syfte att avlägsna det hinder mot understöd vid fyra dagars arbetsvecka som stadgandet i fråga stundom utgör — föreslagit att den tid inom vilken de sex karensdagarna skola intjänas utsträcker till tjuguen dagar. Socialstyrelsen har i sitt yttrande över de delegerades framställning föreslagit vissa ytterligare ändringar i karenstidens bestämmelser. Enligt min mening kan det icke anses tillfredsställande att medlemmarnas understödsrätt vid en till fyra dagar nedskuren arbetsvecka i regel är beroende av arbetsgivarens goda vilja att förlägga arbetet så, att karenstiden uppnås. En ändring av gällande bestämmelser synes därför böra ske. *Socialvårdskommittén* har ansett att man icke borde uppmjuka

karensbestämmelserna för samtliga försäkrade utan endast införa en speciell bestämmelse för korttidsarbetare av innebörd att karenstiden vid en till fyra dagar nedskuren arbetsvecka skall kunna fullgöras inom tre veckor. Visserligen skulle genom en dylik regel syftet med de delegerades framställning åtminstone i huvudsak tillgodoses, men jag finner mig likväl icke kunna förorda att frågan löses på detta sätt. Den av socialvårdskommittén föreslagna regeln skulle nämligen med säkerhet medföra administrativa svårigheter och i vissa fall leda till olikhet i understödsrätten för medlemmar med lika lång arbetstid. För en generell utsträckning av karensens omslutningstid talar även det förhållandet att en sådan åtgärd kan antagas öka medlemmarnas villighet att innan karenstiden intjänats åtaga sig tillfälliga arbeten som erbjudas dem. Med hänsyn till det anförda föreslår jag, att den tid, inom vilken de sex karensdagarna skola intjänas, för alla fall utsträcker från fjorton till tjuguen dagar. Däremot är jag icke beredd att för närvarande tillmötesgå det av socialstyrelsen framförda önskemålet om slopande av bestämmelsen att, där kassa har längre karenstid än enligt huvudregeln, sex arbetslöshetsdagar måste infalla under den omslutningstid, som föreskrives i huvudregeln.

Såsom socialstyrelsen påpekat innehåller 22 § arbetslöshetskasseförordningen utom ett karensvillkor ett »kontaktvillkor» av innebörd att medlemmen — bortsett från vissa fall som behandlas i tredje stycket — beträffande *varje* understödsdag måste kunna förete intyg från arbetsförmedlingen att han minst sex av de senaste fjorton dagarna sökt arbete eller erhållit dispens från att inställa sig hos arbetsförmedlingen. Därav följer, att utom i nyssnämnda undantagsfall ny karenstid måste genomgås, om mer än sex dagar, söndagar ej inräknade, ligga mellan två av arbetsförmedlingens arbetslöshetsmarkerade dagar. I likhet med socialstyrelsen anser jag att någon uppmjukning av detta villkor icke nu bör ske. Den föreslagna förlängningen av karensens omslutningstid medför därför att kontaktvillkoret måste skiljas från karensvillkoret. Kontaktvillkoret — vilket bör innebära att i regel ny karenstid skall börja löpa, om understödsberättigad medlem icke för någon av sju på varandra följande dagar, söndagar oräknade, kan förete intyg från arbetsförmedlingen om arbetsansökan eller om dispens från inställelse hos förmedlingen — synes lämpligen böra upptagas som ett fjärde stycke i 22 §, varigenom nuvarande fjärde stycket nedflyttas till ett femte stycke. Denna ändring föranleder i sin tur redaktionella jämkningar i paragrafens andra och femte stycken.

Statsbidraget till daghjälp.

Gällande bestämmelser. Enligt förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor utgår statsbidrag till erkänd arbetslöshetskassa såsom daghjälpsbidrag, barntilläggsbidrag och förvaltningsbidrag samt, där kassan beslutat, att hustrutillägg skall utgå, jämväl bidrag till sådant tillägg.

Daghjälpsbidraget utgår för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för understöd vid arbetslöshet under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande. Barn-tilläggsbidrag och hustrutilläggsbidrag utgå för kalenderår med belopp, motsvarande sjuttiofem procent av kassans sammanlagda utgifter för barn-tillägg och hustrutillägg under året. Förvaltningsbidrag utgår för kalenderår dels med ett i förhållande till antalet medlemmar i kassan under året beräknat belopp (medlemsbidrag), dels ock med belopp, motsvarande vad under året utgivits i arvode till styrelseledamot, som utsetts av tillsynsmyndigheten.

Det procenttal, efter vilket daghjälpsbidraget utgår, bestämmes i förhållande till antalet understödda dagar per medlem efter en stigande skala, tills det vid ett antal understödda dagar per medlem av 26—35 uppgår till sjuttiofem procent. Om antalet understödda dagar per medlem är större än 35, beräknas procenttalet genom att multiplicera 75 med $\frac{35}{n}$, där n betecknar antalet understödda dagar per medlem. Procenttalet sjunker sålunda efter uppnådda 35 understödds dagar per medlem och är vid 40 understödds dagar 65,6 procent, vid 50 understödds dagar 52,5 procent, vid 60 understödds dagar 43,8 procent och vid 70 understödds dagar 37,5 procent. Det angivna systemet innebär, att statsbidraget till daghjälpen är begränsat till det understöd som belöper på de 35 första understödds dagarna och att intet statsbidrag utgår för därefter följande understödds dagar.

Framställningen. De delegerade ha ansett den nuvarande begränsningen av statsbidraget till daghjälpen kunna medföra stora svårigheter för kassorna vid uppkommande arbetslöshetskriser. Härom har i framställningen anförts följande.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har i ett förslag till regeringen framhållit, att innan en effektiv och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring hunnit komma till stånd, kan vårt land ha råkat ut för en arbetslöshetskris, vilken påkallar särskilda åtgärder från statsmakternas sida. Bland de åtgärder kommissionen förordar under en sådan kris är ett utsträckt statligt stöd åt de erkända arbetslöshetskassorna, vilket stöd skulle kunna lämnas på olika sätt.

Socialvårdskommittén har i yttrande över kommissionens förslag anført vissa avvikande synpunkter, men i en reservation till yttrandet ha herrar Eriksson och Wagnsson anført, att det inom den frivilliga försäkringens ram är nödvändigt att tillse, att arbetslöshetskassorna vid en eventuell arbetslöshetskris äro rustade för att kunna infria sina förpliktelser mot medlemmarna, vilket för närvarande icke är möjligt beroende på att statsbidraget är maximerat till 35 understödds dagar per årsmedlem.

De erkända arbetslöshetskassorna äro överens om, att denna reservation är välgrundad. Under normal arbetslöshet, såväl som vid en rätt avsevärd stegring av denna, torde kassorna knappast riskera, att understödsbehovet överstiger 35 understödds dagar per årsmedlem, men vid en tillfällig svårare arbetslöshetskris kunna kassorna måhända få utbetala betydligt mer än 35

dagars understöd per årsmedlem. Detta skulle i sin tur kunna medföra ett sådant försvagande av de särskilda kassornas ekonomi, att de kunna bli nödsakade att företaga nedsättningar i de understödsbelopp de enligt stadgarna förpliktat sig att utbetala till medlemmarna.

De arbetslöshetskassor, vars medlemmar under kriget i stor utsträckning arbetat inom krigsindustrin, torde i första hand bli de, vilka — vid en inom kortare eller längre tid efter krigets upphörande uppkommande kris — kunna emotse sådana risker, till dess en tillfredsställande omställning till fredsproduktion kan bli genomförd. Till dessa torde främst få räknas försvarsverkens civila personals erkända arbetslöshetskassa. Försvarsverkens civila personals förbund har under kriget ökat sitt medlemsantal med mer än 200 procent och arbetslöshetskassan, som startades den 1 oktober 1941, har sedan dess ökat medlemsantalet med över 50 procent. Vid återgång inom försvarsverken till fredsmässig produktion kan kassan följaktligen befara en stor arbetslöshet bland medlemmarna innan dessa kunna omplaceras i civilproduktion. Även metallarbetarnas stora arbetslöshetskassa jämte några andra kassor riskera liknande verkningar av en sådan kris.

Frånsett detta kunna krisföreteelser emellertid uppstå även vid andra tillfällen inom vissa industrier, medförande kraftigt stegrad understöd-utbetalning för arbetslöshetskassor inom dessas områden. Även vid sådan mera begränsad krisarbetslöshet kan vederbörande arbetslöshetskassa bli tvungen att utbetala mer än 35 dagars understöd per årsmedlem i en eller flera understödsklasser, med åtföljande kraftig försämring av kassans ekonomi. Detta kan i vissa fall även inträffa utan att kassan i sin helhet utbetalat 35 dagars understöd per årsmedlem, då statsbidraget utgår för detta antal dagar endast i varje klass för sig.

Möjligheten av att det sistnämnda kan ske belyses av understödsutbetalningen i beklädnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassa år 1942, då understöd utbetalades för 24,10 dagar per medlem i en klass omfattande 11 665 medlemmar, medan 15 564 medlemmar i övriga klasser erhöles understöd endast i 13,08 dagar per medlem.

En liknande kraftigt stegrad understödsrisk uppstår lätt, framför allt i säsongfackens kassor, vid en till vissa yrken begränsad arbetslöshetskris, eller i kassor, vars medlemmar äro indelade i olika klasser med hänsyn till olika stor arbetslöshetsrisk. Detta framgår bland annat av understödsutbetalningen i grovarbetarnas erkända kassa för år 1944, då kassan utbetalade understöd i 6,2 dagar per medlem till byggnadsarbetare, medan byggnadsämnesindustriarbetare fingo understöd endast i 2,3 dagar per medlem och övriga medlemmar i 2,9 dagar per medlem. Denna skillnad i understöd för olika grupper inom samma kassa för 1944, ett år med rekordlåg arbetslöshet för byggnadsarbetargrupperna, varslar om stora ekonomiska svårigheter för kassan under lågkonjunkturår inom byggnadsindustrin, då man har att räkna med en flerdubbelt större arbetslöshet där än under 1944.

Målarnas erkända arbetslöshetskassa har gjort en utredning rörande dess kommande understödsrisker, vilken visar, att kassan, sedan den militära beredskapen upphört, har att räkna med 20 à 25 dagars understöd per medlem under normala arbetsförhållanden samt att den vid en krisarbetslöshet har att emotse ett understödsutgivande, som kan betydligt överstiga 35 understödsdagar per årsmedlem och ganska snabbt föranleda, att kassan icke kan utbetala stadgenligt understöd.

På grundval av det anförda ha de delegerade funnit 35-dagarsgränsen för statsbidraget till daghjälpens böra borttagas. En sådan åtgärd måste enligt de

delegerades mening anses falla inom försäkringens ram. Staten kunde ej ha något intresse av att försäkringens bestånd äventyrades under en kristid, på grund av att statsbidraget upphörde just då påfrestningarna för försäkringen bleve som störst. Detta skulle endast föranleda, att staten på andra sätt måste bereda de arbetslösa det understöd, som genom statsbidragets upphörande undandrog arbetslöshetsförsäkringen.

I framställningen har vidare anförts följande.

Det har sagts, att den nuvarande begränsningen av statsbidraget till de 35 första understödsdagarna per medlem och år är nödvändig för att klart avgränsa statens ekonomiska engagemang i arbetslöshetsförsäkringen. En dylik avgränsning erhålles emellertid därigenom, att understöd från de erkända arbetslöshetskassorna under ett och samma arbetslöshetstillfälle och under loppet av tolv på varandra följande månader kan utbetalas för högst 156 dagar. Häri har man en naturlig gräns för statens ekonomiska bidrag. En annan avgränsning skulle i själva verket te sig i hög grad irrationell i förhållande till försäkringens syfte. Det måste därför ligga i sakens natur, att krav reses om borttagande av 35-dagarsbegränsningen av statsbidraget till daghjälpen. De delegerade vilja för sin del livligt tillstyrka en sådan åtgärd. I sammanhang härmed vilja de delegerade erinra om, att statsbidraget begränsats till 35 dagar endast i fråga om daghjälpsbeloppen, medan motsvarande begränsning saknas beträffande statsbidrag till hustrutillägg, barn-tillägg och kristillägg.

De delegerade ha vidare uttalat, att enbart ett borttagande av 35-dagarsgränsen för daghjälpsbidraget icke vore tillfyllest för att bereda de enskilda kassorna effektiv hjälp vid en för vederbörande kassas ekonomi förödande arbetslöshetskris. Efterkrigsplaneringskommissionen hade för sådana kristillfällen rekommenderat särskilda statsåtgärder för stöd åt de arbetslösa utöver vad arbetslöshetskassorna stadgeenligt vore skyldiga att ge. Det vore emellertid minst lika viktigt, att staten gäve stöd åt kassorna själva, i den mån så erfordrades, så att dessa kunde fullgöra sina förpliktelser mot medlemmarna, även då kassornas egna tillgångar och de författningsenliga statsbidragen icke försloge härtill. Vissa kassor, exempelvis försvarsverkens civila personals erkända arbetslöshetskassa, kunde inom en nära liggande tid riskera att råka i ekonomiska svårigheter på grund av en sådan hotande arbetslöshetskris, varför frågan om särskilt stöd åt sådana kassor kunde påkalla en ganska snabb lösning.

De delegerade ha på grund av det anförda föreslagit, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om skyndsamt utredning om beredande av möjligheter att snabbt lämna extraordinärt ekonomiskt stöd åt erkänd arbetslöshetskassa, som visade, att den på grund av tillfällig svårartad arbetslöshetskris blivit urståndsatt att fullgöra sina stadgeenliga förpliktelser mot medlemmarna. En dylik utredning borde dock icke få verka fördröjande på behandlingen av frågan om 35-dagarsbegränsningens berättigande.

Yttrandena. *Tjänstemännens centralorganisation* har i sitt tillstyrkande yttrande uttalat, att det vore särskilt angeläget att maximigränsen för daghjälpbidraget upphävdes och att den av de delegerade förordade utredningen snarast komme till stånd. *Arbetsmarknadskommissionen* har förklarat sig ur de synpunkter kommissionen hade att företräda icke ha något att erinra mot framställningen i denna del. Denna har tillstyrkts jämväl av *socialstyrelsen*, som anfört följande.

Ur samhällets synpunkt måste det vara en nackdel, om en arbetslöshetskassa av ekonomiska skäl tvingas inskränka eller nedlägga sin verksamhet. Följden blir endast att en väsentlig del av de försäkrade överförs till samhällets övriga hjälpformer, i den mån dessa finnas till reds. Flertalet kassamedlemmar komma väl i en dylik situation att åtminstone till en början få anlita kontanthjälpverksamheten, en hjälpform som från samhällets sida sannolikt kommer att ställa sig dyrare än om statsbidrag utbetalas — utan inskränkning — med 75 procent av daghjälpens och arbetslöshetskassorna därigenom få ökad möjlighet att fortsätta verksamheten i den utsträckning, som vederbörande kassas stadgar tillåter.

En annan synpunkt, som även bör beaktas, är att de medlemmar, vilka först bli arbetslösa, i allmänhet erhålla full understödperiod (varierande mellan 90 och 156 dagar i olika kassor). De medlemmar, vilkas arbetslöshet däremot inträder vid ett senare skede av krisen, riskera att erhålla endast en del av de förmåner, som de tillförsäkrat sig, emedan kassan tvingas att med stöd av bestämmelserna i arbetslöshetskasseförordningen 5 och 24 §§ samt motsvarande bestämmelser i kassans stadgar nedsätta daghjälpens storlek eller minska understödstidens längd. Detta måste te sig så mycket mera orättvist som sistnämnda medlemmar ofta äro de som erlagt de flesta avgifterna till kassan, enär de äldsta i yrket i allmänhet avskedas sist.

Den här ifrågasatta ändringen har särskilt stor betydelse för kassornas förmåga att betala ut understöd i det fall, då en eventuell arbetslöshetskris fördelar sig på två kalenderår. För en del kassor, som i vissa arbetsmarknads-situationer skulle kunna råka ut för massarbetslöshet (t. ex. metallindustriarbetarnas, gjuteriarbetarnas och gruvindustriarbetarnas), skulle denna förmåga efter ändringens genomförande ökas med omkring 20 procent.

Av de skäl, som här särskilt anförts, samt i anslutning till de synpunkter, som av delegerade framhållits i denna fråga, vill socialstyrelsen tillstyrka den föreslagna förbättringen av statsbidragsgrunderna till arbetslöshetsförsäkringen. En dylik förbättring bör komma till stånd med det snaraste och ej uppskjutas i avvaktan på resultatet av en eventuell utredning angående speciella stödåtgärder för arbetslöshetskassorna vid en arbetslöshetskris. Dock bör ändringen med hänsyn till beräkningen av statsbidraget träda i kraft vid ingången av ett nytt kalenderår.

Även om det för närvarande icke finnes några allvarliga tecken, som tyda på en mera omfattande kris på arbetsmarknaden under de närmaste åren, bjuder försiktigheten dock, att den föreslagna ändringen utan dröjsmål företages såsom en beredskapsåtgärd. En svårare arbetslöshet kan ju inträffa inom en arbetslöshetskassas begränsade verksamhetsområde och försätta den berörda kassan i ett kritiskt läge ur ekonomisk synpunkt.

För att i någon mån bedöma, vilka kostnader borttagandet av 35-dagarsgränsen skulle medföra för staten, har socialstyrelsen för tioårsperioden 1935—1944 beräknat storleken av det statsbidrag, som skulle ha utgått — därest nuvarande statsbidragsgrunder varit gällande under hela perioden — i de fall, då antalet understödsdagar per medlem och år överstigit 35. Samtidigt har beräknats det statsbidrag, som skulle utgått, därest ifrågavarande begränsning icke hade gällt och bidrag således skulle ha beräknats med 75 procent för samliga dagar. De erhållna beloppen utgjorde respektive 218 000 och 258 000 kronor. Skillnaden, 40 000 kronor, måste anses obetydlig med hänsyn till den långa tid det gällde. Å andra sidan finge hållas i minnet, att ifrågavarande period icke innefattade någon väsentlig krisarbetslöshet.

Socialstyrelsen har beträffande frågan om en utredning enligt de delegerades förslag anfört, att vad här åsyftades till väsentlig del torde kunna uppnås genom en ändring av reglerna för statsbidragets utbetalande. Härom har styrelsen anfört följande.

Enligt nuvarande statsbidragsförordning utbetalas statsbidraget årsvis i efterskott. Efter varje kvartals slut må dock kassa erhålla intill tre fjärdedelar av det bidrag, som skäligen kan antagas belöpa å kvartalet. När särskilda skäl föreligga kan efter varje kvartals slut utbetalas hela tillägget för barntillägg och hustrutillägg under kvartalet samt intill nio tiondelar av medlemsbidrag och daghjälpsbidrag, som skäligen kunna antagas belöpa å kvartalet. Även om statsbidraget utbetalas på sistnämnda sätt, undanhålles en kassa under relativt lång tid likvida medel, som vid större arbetslöshet kan uppgå till betydande belopp och vara avgörande för kassans likviditet. Det synes därför motiverat att i första hand undersöka möjligheten av sådana ändringar i förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, som medgiva utbetalande av statsbidraget efter varje månad i stället för kvartal. Vidare bör utredas, huruvida medgivande kan lämnas, att kassa för löpande månad eller löpande kvartal, då särskilda skäl därtill föreligga, kan erhålla *förskott*, beräknat efter omfattningen av kassans verksamhet vid denna tid. Slutligen kan övervägas, att Kungl. Maj:t erhåller fullmakt att, då så erfordras för en kassas fortsatta bestånd, bevilja lån av statsmedel. Härvid bör utredas, huruvida icke sådant lån beroende på omständigheterna och på riksdagens senare fattade beslut bör kunna efterskänkas.

Framställningen om utredning i förevarande fråga har på grund av det anförda tillstyrkts av styrelsen.

Socialvårdskommittén har anfört följande.

Arbetslöshetsförsäkringen är avsedd att understödja allenast de kortare arbetslöshetsfallen. Vid kriser är dess uppgift begränsad till att meddela understöd under den tid, som kan erfordras för samhället att igångsätta arbeten för sysselsättningens höjande. Denna försäkringens begränsade roll tar sig uttryck i bestämmelsen, att ingen kassa må till enskild medlem utge understöd under mer än 156 dagar under 12 på varandra följande månader. Under icke allt för onormala lägen på arbetsmarknaden torde de nuvarande statsbidragsbestämmelserna, särskilt om kassornas fonder hunnit byggas upp till

betryggande storlek, medge understöd i den utsträckning stadgarna föreskriva. Emellertid är det uppenbart, att det vid en krisartad utveckling å arbetsmarknaden kan inträffa, att en kassa ser sina tillgångar minskas så, att inskränkningar i understödsrätten till följd härav måste företagas. Har vidare fonden icke önskvärd storlek, kan denna situation inträffa redan vid en som måttlig ansedd ökning av arbetslösheten. Det måste enligt kommitténs uppfattning vara ett samhälleligt intresse, att de erkända arbetslöshetskassorna kunna fullgöra sina skyldigheter gentemot medlemmarna. Att kassorna i en krissituation kunna bli tvungna att minska understödsförmånerna kan medföra betänkliga konsekvenser.

Den nuvarande situationen å arbetsmarknaden får betraktas som gynnsam. Av allt att döma torde någon mera avsevärd försämring knappast komma att inträffa under den närmaste tiden. Med hänsyn härtill och till att förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring förhållandevis snart kommer att framläggas, kan de delegerades förslag på denna punkt knappast anses ha större aktualitet.

Rörande framställningen om utredning har kommittén anfört att det icke vore klart vad de delegerade åsyftade på denna punkt. Kommittén har vidare anfört.

Avser man att få till stånd ändringar i gällande regler rörande utbetalning av förskott å statsbidrag, så att detta skall kunna utbetalas tidigare än vad för närvarande är möjligt, finner kommittén sig böra tillstyrka de delegerades förslag. Skulle så åter vara fallet, att man avser extra ordinära stödåtgärder, vill kommittén avstyrka förslaget. Skulle den mindre sannolika situationen inträffa, att en eller flera kassor drabbas av svårigheter att fullgöra de ekonomiska förpliktelserna, föreligger alltid möjlighet att i då rådande situation överväga de åtgärder, som med hänsyn till läget kunna finnas lämpliga.

De sakkunniga *Jerneman, Larsson och Stén* ha emellertid ansett att den begärda utredningen bort tillstyrkas av kommittén.

Arbetsgivareföreningen har om framställningen i nu förevarande avseende anfört följande.

Nuvarande bestämmelser ha tillkommit för att klart avgränsa statens engagemang för understöd åt de erkända arbetslöshetskassorna. Föreningen finner det vara en riktig princip, att en sådan gränsdragning gjorts. De delegerade ha påpekat, att det finns en annan gräns, innebärande att understöd från kassorna till dess medlemmar endast kan utgå under 156 dagar under loppet av 12 på varandra följande månader, och förorda, att statsbidrag skall kunna utgå så länge understöd överhuvud taget utgår till kassamedlem. De delegerade åberopa härvid, att man endast genom gränsens slopande kan bereda de enskilda kassorna effektiv hjälp vid en för respektive kassas ekonomi förödande arbetslöshetskris. Föreningen anser, att denna fråga hör hemma i ett annat sammanhang, nämligen i samband med översynen över socialförsäkringen i allmänhet i Sverige. Tills så skett, föreligger möjlighet att lämna arbetslöshetsunderstöd eller hänvisa till beredskapsarbete, om hjälp skulle behöva lämnas kassamedlem, som på grund av kassans insolvens icke kan utfå erforderliga belopp. De delegerades resonemang, att det allmänna i allt fall måste ingripa och stödja, är visserligen riktigt, men det kommer

i så fall att ske efter behovsprövning, vilket icke är fallet vid understöd från arbetslöshetskassorna, som ju i princip är en försäkringsersättning. Föreningen vill därför bestämt motsätta sig, att de delegerades förslag även i nu nämnt hänseende godtages.

Föredraganden. Före den 1 juli 1941 var daghjälpbidraget maximerat till 26 understödsdagar per medlem och år. I propositionen nr 214 till 1941 års riksdag (sid. 25) uttalade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att han icke funne sig kunna verka för att tillmötesgå ett framfört förslag om slopande av sagda maximering samt att spørsmålet huruvida likväl någon höjning av maximiantalet understödsdagar lämpligen borde vidtagas syntes böra göras till föremål för prövning av socialvårdskommittén. Starka skäl syntes honom dock tala för att en övre gräns funnes, enär arbetslöshetsförsäkringen såsom sådan icke kunde anses lämpad för bemästrandet av de ekonomiska konsekvenserna av en arbetslöshet, som tagit större omfattning; för att råda bot å dessa konsekvenser torde andra medel vara nödvändiga.

I anledning av en motion föreslog andra lagutskottet (utlåtande nr 33/1941 sid. 18) höjning av maximigränsen till 35 understödda dagar per medlem och år. Utskottet uttalade, att en bestämmelse av sådant innehåll skulle medföra avsevärd trygghet för kassorna. Riksdagen biföll utskottets förslag.

De delegerades framställning torde närmast vara föranledd av att man vid tiden för dess tillkomst befarade en starkt ökad arbetslöshet inom vissa fack i samband med den militära beredskapstjänstgöringens upphörande och övergången till fredsproduktion. Utvecklingen har som bekant lyckligtvis blivit en annan än den befarade. Som exempel må anföras följande uppgifter angående arbetslöshetsprocenten i de kassor, där enligt de delegerades uppfattning särskilt stor risk för stark ökning av arbetslösheten föreläge:

K a s s a		Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
Målarnas	{ 1945	37.4	36.7	26.1	22.1	11.4	5.6
	{ 1946	37.6	29.8	19.2	12.2	5.3	2.2
Metallindustriarbetarnas ..	{ 1945	3.7	3.7	2.6	2.7	2.4	2.4
	{ 1946	3.2	3.1	1.8	1.8	1.0	1.0
Försvarsverkens civila per- sonals	{ 1945	1.3	1.6	1.6	1.9	1.8	2.2
	{ 1946	3.2	2.9	2.0	2.7	1.4	1.0

Jag delar den av statsrådet Möller i nyssnämnda proposition uttalade uppfattningen att en övre gräns bör finnas för statsbidraget till arbetslöshetskassorna och är således icke beredd att tillstyrka att begränsningen slopas. Ej heller finner jag anledning att för närvarande föreslå någon höjning av gränsen. Sedan den fastställdes år 1941 har nämligen ingenting inträffat som tyder på att icke riksdagens då gjorda uttalande fortfarande skulle äga giltighet.

Enligt min mening saknas tillräckliga skäl att för närvarande föranstalta om den av de delegerade begärda utredningen om extraordinärt ekonomiskt stöd åt kassa, som på grund av tillfällig svårartad arbetslöshetskris blivit ur stånd att fullgöra sina stadgeenliga förpliktelser. Arbetslöshetsförsäkringen kan, såsom statsrådet Möller framhåll i den tidigare omnämnda propositionen till 1941 års riksdag, icke anses lämpad att bemästra de ekonomiska konsekvenserna av en arbetslöshet, som tagit större omfattning. Skulle en kris inträffa, måste samhället, även om krisen är begränsad till visst område, skyndsamt vidtaga andra åtgärder för dess bekämpande. Det förefaller därför föga sannolikt att behov av extraordinärt stöd skall uppkomma. Skulle det emellertid inträffa, finnes såsom socialvårdskommittén framhållit alltid möjlighet att i då rådande situation överväga de åtgärder, som med hänsyn till läget kunna befinnas lämpliga.

Av några remissmyndigheter har i förevarande sammanhang den frågan dryftats huruvida — till stärkande av kassornas likviditet — gällande regler om utbetalning av förskott å statsbidrag borde ändras så, att förskottet skulle kunna utbetalas tidigare och eventuellt även med större andel än som för närvarande är möjligt. Något omedelbart behov av en sådan ändring föreligger uppenbarligen icke. Vid sådant förhållande synes mig lämpligt att denna fråga göres till föremål för närmare övervägande av tillsynsmyndigheten; och har jag för avsikt att föranstalta att denna avgiver detaljerat förslag i ämnet.

Författningsförslag och tiden för ikraftträdandet av de föreslagna ändringarna m. m.

I de delegerades skrivelse den 18 december 1945 äro intagna förslag till de författningsändringar, som skulle erfordras i händelse av bifall till framställningen. Socialstyrelsen har i anslutning till sitt ställningstagande till framställningen vid sitt yttrande fogat författningsförslag. På grundval av dessa förslag ha i överensstämmelse med vad som tidigare anförts inom socialdepartementet upprättats förslag till *dels* förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, *dels* förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, *dels ock* förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 15 december 1944 (nr 779) om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor. Särskild motivering utöver vad förut anförts torde erfordras endast beträffande den föreslagna tidpunkten för bestämmelsernas ikraftträdande.

Från socialstyrelsen har under hand inhämtats, att man från kassahåll uttryckt önskemål om att tiden för de ifrågasatta ändringarnas ikraftträdande måtte bestämmas till den 1 april 1947. Detta förslag har motiverats bland

annat med att kassorna måste erhålla tillfälle att före de nya bestämmelsernas ikraftträdande vidtaga erforderliga stadgeändringar och få dem registrerade samt att de nya reglerna lämpligen borde börja tillämpas vid en tidpunkt då antalet understödsfall kunde väntas vara relativt lågt. För egen del finner jag den sålunda föreslagna tidpunkten lämplig. Emellertid synes — i analogi med föreskrifterna om ikraftträdandet av de under riksdagens höstsession 1944 antagna ändringarna i arbetslöshetskasseförordningen — möjlighet böra öppnas att låta ändringarna träda i kraft tidigare under 1947 än den 1 april beträffande sådan kassa som i god tid dessförinnan vidtagit erforderliga stadgeändringar och fått dem registrerade. Det torde kunna anförtros åt tillsynsmyndigheten att lämna medgivande härtill.

Storleken av statsverkets merkostnader vid ett genomförande av de föreslagna ändringarna äro självfallet helt beroende av läget på arbetsmarknaden. I nuvarande situation torde kostnadsökningen icke komma att uppgå till något mera betydande belopp. För ändamålet erforderliga medel torde kunna bestridas ur det å riksstaten för innevarande budgetår under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till erkända arbetslöshetskassor å 6 000 000 kronor. Någon höjning av nämnda anslag synes alltså icke erforderlig.

Föredragandens hemställan.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att antaga förut omnämnda inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) *förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor,*

2) *förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor samt*

3) *förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 15 december 1944 (nr 779) om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Lennart Sundkler.